

OSIGURANJE DJEČJIH PRAVA

”Vodič za
stručne djelatnike
u sustavu
alternativne skrbi

www.coe.int/children

Gradimo Europu
za djecu i s djecom

SOS CHILDREN'S
VILLAGES
INTERNATIONAL

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

OSIGURANJE DJEČJIH PRAVA

”Vodič za
stručne djelatnike
u sustavu
alternativne skrbi

www.coe.int/children

Gradimo Europu
za djecu i s djecom

Hrvatsko izdanje
Securing children's rights

Program Vijeća Europe
„Gradimo Europu s djecom i za djecu“
Je osnovan da osigura i promiče
ljudska prava djece, i zaštititi
djecu od svih oblika nasilja
www.coe.int/children

Grafičko oblikovanje:
Documents and Publications
Production Department (SPDP),
Vijeće Europe
Fotografija: Shutterstock

© Vijeće Europe
Ožujak 2014

Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex

Sadržaj

PREDGOVOR	5
UVOD	7
PRVO POGLAVLJE: DJEČJA PRAVA, LJUDSKA PRAVA	13
DRUGO POGLAVLJE: OPĆA NAČELA ZA VAŠ RAD	19
TREĆE POGLAVLJE: IZ OBITELJI U SUSTAV SKRBI	25
ČETVRTO POGLAVLJE: FAZA SKRBI	39
PETO POGLAVLJE: IZLAZAK IZ SUSTAVA SKRBI	53
PRILOG 1: POJMOVNIK	59
PRILOG 2: SAZNAJTE VIŠE I UKLJUČITE SE	65
PRILOG 3: KORISNE INTERNETSKE STRANICE	67

Predgovor

Priručnik **Osiguranje dječjih prava** plod je suradnje između organizacije SOS-Kinderdorf International i Vijeća Europe. Nadovezujući se na dosadašnju uspješnu suradnju, koja je urodila objavljivanjem brošure **Upoznaj svoja prava!**, Vijeće Europe i SOS-Kinderdorf International pokrenuli su još jedan ambiciozan projekt: izradu priručnika za upoznavanje stručnjaka s područja socijalne skrbi s pravima djece u sustavu alternativne skrbi, čime se ujedno promiče i primjena pristupa temeljenog na pravima djeteta u njihovu radu.

■ Proveli smo proces konzultacije s tri zemlje, Albanijom, Hrvatskom i Estonijom, upravo zato da od socijalnih radnika, mladih osoba s iskustvom boravka u sustavu skrbi, pružatelja skrbi, odgajatelja i rukovoditelja u sustavu socijalne skrbi, rukovoditelja nevladinih udruga, znanstvenika i predstavnika UNICEF-a, ministarstava socijalne skrbi i pravobranitelja za djecu doznamo kakva su njihova iskustva i što oni misle o svakodnevnim izazovima s kojima se susreću djelatnici u sustavu skrbi, kao i o pomoći koji im je potrebna.

■ U početnoj fazi rada na priručniku sudjelovalo je više od osamdeset dionika, uz dodatnih dvadeset pet suradnika koji su radili na revizijama. Kad se sve zbroji, za izradu ovog vodiča zaslužan je velik broj pojedinaca i organizacija.

SURADNICI

— Posebno zahvaljujemo autorici Ellie Keen te projektnom timu: Ronanu Manganu, Stéphanie Burel, Juliji Kovalenko Djagilevoj, Leonardu Guniju, Krešimiru Makviću, Almi Gumi i Kélig Puyet. Pomogli su nam i savjetnici za mladež Gazmend Lame i Željka Matić te profesori Mike Stein i June Thorburn. U Albaniji: Enkelejda Lopari iz udruge Terre des Hommes; Gazmend Zita iz Državnog inspektorata rada Albanije; Alket Jupi, pravobranitelj za djecu i Floriana Hima iz UNICEF-a. U Estoniji: Ministarstvo socijalne skrbi, Odjel za socijalnu skrb, Ured državnog odvjetnika, Odjel za dječja prava, Sveučilište u Talinnu, Zavod za socijalni rad, specijalist za zaštitu djece iz Grada Talinna, Odjel za socijalnu i zdravstvenu zaštitu, Odjel za socijalnu pomoć, specijalist za zaštitu djece iz okruga Lääne, voditelj SOS Zajednice mladih Keila, nevladine udruge EATL, ELNHÜ i Oma Pere, SEB Heategevusfond i Estonski savez za dobrobit djece. Iz Europske socijalne mreže: Catherine Holland, voditeljica inovacija u socijalnoj skrbi; Graham Orwen, direktor službe za djecu; Botkyrka Sweden i Sandra Hagemeyer, Služba za skrb o djeci u Kölnu, Njemačka; Sandra Verhauwert, lokalni javni Centri za socijalnu skrb, Belgija; Alexis Jay, glavna savjetnica škotske vlade za socijalni rad; Alfonso Lara Montero, voditelj strategije i istraživanja pri Europskoj socijalnoj mreži (ESN). Iz SOS-Kinderdorf Internationala: Raluca Verweijen-Slamnescu, Magdalena Krenn, Alan Kikuchi White, Sylvie Delcroix, Barbara Sailer, Claudia Grasl, Wolfram Schneider-Arnoldi, Jan Folda, Beata Kulig i Jasna Sofović. Zahvaljujemo i svim ostalim djelatnicima u sustavu socijalne skrbi, djeci i mladima koji su svojim sudjelovanjem umnogome pridonijeli ovome priručniku.

— **Osiguranje dječjih prava** nije samo još jedan u nizu priručnika koje socijalni radnici i pružatelji skrbi moraju čitati. Riječ je o priručniku i instrumentu koji definira praktične pristupe za unaprjeđivanje njihova rada. Cilj mu je pokazati stručnim djelatnicima u sektoru socijalne skrbi i pružateljima skrbi da pristup temeljen na pravima djeteta ne poboljšava samo djetetovo iskustvo skrbi nego i radnu praksu samih djelatnika. Prava djece koja žive u sustavu alternativne skrbi moraju imati središnje mjesto u svim procesima skrbi, a dječja prava i dobrobit moraju se čuvati i smatrati nepovredivima.

Uvod

“Poštovanje prema nama i slušanje našeg mišljenja stvara prijateljsko ozračje između nas i socijalnih radnika”.

Mlada osoba u alternativnoj skrbi, Albanija

O PRIRUČNIKU

Ovaj priručnik namijenjen je osobama koje rade s djecom i mladima u svim sredinama u kojima se provodi alternativna skrb, a cilj mu je pomoći vam da shvatite i podržite prava djece s kojom radite. Istovremeno bi vam trebao pomoći u važnom poslu koji vi obavljate.

”Izdvajanje djeteta iz obitelji treba smatrati krajnjom mjerom koja bi, kad god je to moguće, trebala biti privremena i što je moguće kratkotrajnija. Smjernice UN-a za alternativnu skrb o djeci

— Iskustvo iz niza različitih sektora i zemalja pokazuje da primjena pristupa temeljenog na pravima djeteta u provedbi alternativne skrbi za djecu stvara veći osjećaj postignuća i manje stresno, poticajnije okruženje za sve. Pristup temeljen na pravima ujedno se prepoznaje i kao “pravi” pristup: djeca i mladi imaju ista prava kao i odrasli. Oni imaju pravo očekivati da će odrasli s kojima dolaze u doticaj ta prava poštovati.

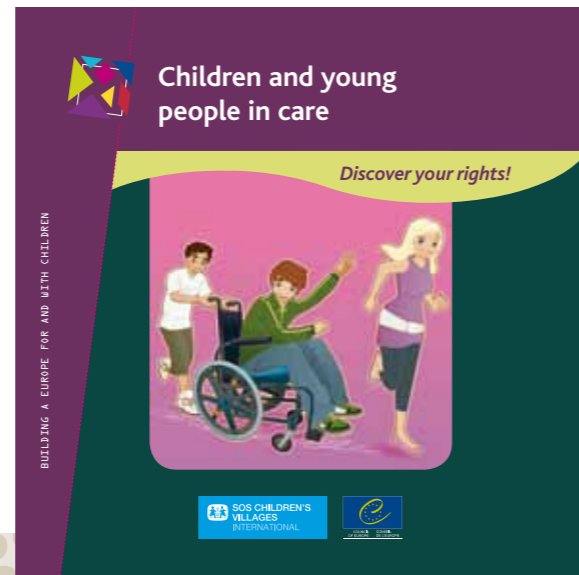
— Primjena pristupa temeljenog na pravima djece u radu u alternativnoj skrbi:

- Stvara veći osjećaj postignuća, jer se odnosi zasnivaju na povjerenju i međusobnom poštovanju. To pruža više zadovoljstva i vama i djeci i mladima s kojima radite.
- Umanjuje stres, jer se problemi lakše uočavaju, a oni koji su dužni provoditi odluke doživljavaju ih kao "svoje", što povećava vjerojatnost da će se tih odluka i pridržavati.
- Poticajnija je, jer pruža veću podršku djeci i mladima; upoznaje ih s dijelom izazova s kojima će se morati susretati u budućnosti i podučava ih strategijama koje mogu primijeniti da te izazove prevladaju.

” Hvala mojoj odgajateljici za sve – bolju odgajateljicu nisam mogla imati. Hvala ti što si vjerovala u mene.

Mlada osoba u alternativnoj skrbi, Hrvatska

— Ovaj priručnik nadovezuje se na brošuru **Upoznaj svoja prava!**, koja djecu i mlade upoznaje s njihovim pravima i otkriva im njihovo značenje u praksi. Preporučujemo vam da proučite obje publikacije te da djeci i mladima s kojima radite predstavite spomenutu brošuru. Time ćete im pokazati da svoj posao ozbiljno shvaćate i pridonijeti izgradnji povjerenja na obje strane.

IZAZOVI S KOJIMA SE SUSREĆETE....

— Vaš rad iznimno je vrijedan i važan, ne samo za djecu nego i za društvo u cjelini. Ipak, društvo često ne prepoznaje izazove s kojima se susrećete, teret odgovornosti koji nosite, a ni stresnu prirodu vašeg posla.

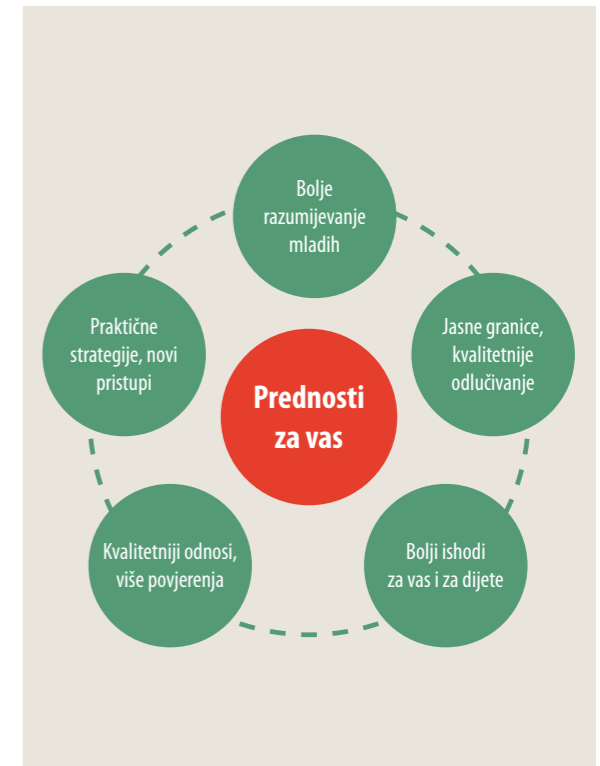
- Često morate izlaziti na kraj sa zahtjevnim ponašanjem osoba o kojima skrbite.
- Često morate donositi teške odluke u kojima se sukobljavaju potrebe ili prava pojedinaca.
- Morate se pridržavati čitavog niza propisa, strateških dokumenata i zakona.

— Nadalje, nije uvijek lako uspostaviti pravu ravnotežu između vaših administrativnih dužnosti i potrebe za neposrednim radom s djecom u vašoj skrbi, pri čemu vam često nedostaje potrebna stručna podrška.

ZAŠTO TREBATE PROČITATI OVAJ PRIRUČNIK

— Dječja prava ne povećavaju obujam vašeg posla: ona vam omogućuju da posao koji obavljate promotrite iz drugog kuta.

— Sadržaj ovog priručnika trebao bi vam pružiti drugačiju perspektivu na vaš posao, a i poneki praktičan prijedlog koji možete primijeniti u svom svakodnevnom radu. Time se neće povećati broj vaših radnih zadataka ni ozbiljnih izazova koji se neizbježno pojavljuju u vašoj svakodnevnoj praksi.

” Suradnjom postićemo dobre rezultate! Vidimo rezultate svog rada! Socijalna radnica iz Hrvatske

KAKO SE SLUŽITI OVIM VODIČEM

” Država je dužna putem svojih nadležnih tijela osigurati nadgledanje sigurnosti, dobrobiti i razvoja svakog djeteta smještenog u sustav alternativne skrbi.

Smjernice UN-a za alternativnu skrb o djeci

— Poželjno je da se ovaj priručnik promatra – i čita – kao cjelina. Opći pristup radu s djecom i mladima u alternativnoj skrbi koji se u njemu opisuje bit će vam jasniji budete li imali cjeloviti uvid u njegov sadržaj.

— No možda ćete poglavlja čitati pojedinačno, kad uhvatite vremena. I to je moguće, jer se svako poglavlje može razumjeti i bez temeljitog usvajanja dijelova koji mu prethode. To osobito vrijedi za tri posljednja poglavlja u vodiču, koja govore o tri glavne faze procesa pružanja skrbi. Sva tri mogu se čitati kao samostalne cjeline, a posebno istaknuti pojmovi u njima služe kao poveznica s drugim dijelovima priručnika.

- Prvo poglavlje sadrži važne osnovne podatke o dječjim pravima i pojašnjava glavne ideje i ključna načela. Razumijevanje tih načela olakšat će primjenu praktičnih smjernica u trećem, četvrtom i petom poglavlju.
- Drugo poglavlje pobliže se bavi četirima “općim načelima” dječjih prava: namjena mu je praktična pa stoga donosi niz zadataka i jednostavnih ilustracija koje pokazuju što ta načela znače za vaš rad. Kontrolna pitanja na 24. stranici dobro će vam doći u svakoj fazi procesa skrbi.

Opća načela Konvencije UN-a o pravima djeteta

Sudjelovanje

Nediskriminacija

Život, opstanak, razvoj

Najbolji interesi djeteta

VAŽNOST BIOLOŠKE OBITELJI

— Molimo da imate u vidu da ovaj priručnik počinje u trenutku donošenja odluke o smještaju djeteta u sustav skrbi, a završava u točki u kojoj se dijete priprema za izlazak iz sustava skrbi. Priručnik se ne bavi preventivnim radom koji se provodi prije djetetova ulaska u sustav skrbi, premda su načela koja se navode u drugom poglavlju relevantna i za tu fazu. S obzirom na važnost djetetova ostanka u vlastitoj obitelji kad god je to moguće, u ovoj početnoj fazi već su se morale temeljito ispitati sve alternative smještaju u sustav skrbi: već je trebalo razmotriti sve ostale opcije i posavjetovati se sa svim relevantnim akterima. Oni uključuju djetetovu obitelj, sve relevantne stručnjake te, naravno, samo dijete.

— Obitelj tijekom čitavog procesa igra iznimno važnu ulogu. Potrebno je biti u stalnom kontaktu s obitelji i savjetovati se s njom pri donošenju svih važnih odluka, pod uvjetom da to ne ugrožava sigurnost djeteta ili ometa njegov razvoj.

— Upamtite da većina djece u sustavu alternativne skrbi nisu siročad te da većina želi da njihovi roditelji, ostali brižni srodnici, braća i sestre budu uključeni. Skrb za dijete podrazumijeva i pružanje podrške djetetovoj biološkoj obitelji.

— Ovaj priručnik pomoći će vam u obavljanju upravo onih zadataka zbog kojih ste i odabrali baviti se ovim poslom! Poštovanje dječjih prava djeci će pružiti bolje iskustvo u sustavu skrbi i pripremiti ih za veću samostalnost u svijetu izvan sustava skrbi.

Prvo poglavlje

Dječja prava, Ljudska prava

NAŠA PRAVA

Ovo poglavlje predstavlja ključne ideje i načela dječjih prava. Trebalo bi vam pomoći da ustanovite kako i gdje trebate uložiti više napora da osigurate poštovanje dječjih prava u svom radu.

■ Imajte na umu da i vi imate prava! Vaš posao iznimno je važan i vrijedan doprinos naporima da se zašтите najranjiviji pripadnici društvene zajednice. Pri obavljanju tog posla moraju se štititi i vaša prava.

■ Ovu važnu i odgovornu ulogu preuzeli ste kako biste pružili podršku, zaštitu i pomoć osobama specifičnih potreba – koje proizlaze prvenstveno iz njihove dobi i ranjivosti. Lakše prepoznavanje tih specifičnih potreba i strategije za njihovo zadovoljavanje zacijelo će vam pomoći u radu.

■ Dječja prava mogu se smatrati korisnim popisom problema kojima morate posvetiti posebnu pozornost, kao i područja u kojima će djeci najvjerojatnije trebati dodatna podrška ili zaštita. Dječja prava ujedno vam omogućuju da promijenite fokus svog rada, odnosno da podignete kvalitetu podrške koju pružate bez izlaganja dodatnom opterećenju. Štoviše, vjerojatno ćete otkriti da su se mnogi izazovi s kojima se trenutno susrećete sasvim promijenili i da ste na velikom dobitku!

” Jednostavno moramo dati sve od sebe zaštitimo dostojanstvo djece - svi smo mi ravnopravna ljudska bića prema kojima se treba odnositi s poštovanjem.

Socijalna radnica, Hrvatska

” Ništa nije tako sveto kao povjerenje između svijeta i djece. Nijedna dužnost nije važnija od poštovanja njihovih prava, od zaštite njihove dobrobiti, od uklanjanja straha i oskudice iz njihovih života i njihova odrastanja u miru.

Kofi Annan, bivši glavni tajnik UN-a

Država jamči **ljudska prava**.
Ljudska prava pružaju zaštitu svima.

Dječja prava pružaju posebnu zaštitu i podršku svim osobama mlađima od osamnaest godina.

Za **zaštitu dječjih prava** odgovorni su država i osobe koje odgovaraju za dijete (uključujući pružatelje skrbi.)

” Djetetu su zbog njegove tjelesne i mentalne nezrelosti potrebni zaštita i skrb, uključujući odgovarajuću pravnu zaštitu prije i nakon rođenja.

Deklaracija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta

ČESTA PITANJA

ŠTO SU DJEČJA PRAVA?

■ Sve osobe mlađe od osamnaest godina imaju dječja prava. Dječja prava štite prava djece i mladih: s djecom i mladima postupa se i poštuje ih se kao ljudska bića koja uživaju potpuno ista ljudska prava kao i svi ostali ljudi. Ali dječja prava prepoznaju i njihovu ranjivost, koja proizlazi iz njihove mladosti i nezrelosti, i koja od nas zahtijeva da posvetimo osobitu pozornost njihovoj potrebi za posebnom zaštitom i skrbi.

■ Dječja prava uključuju pravo mladih na poštovanje i čuvanje njihova dostojanstva, pravo na slobodu od diskriminacije, pravo na ispunjavanje osnovnih potreba - kao što su hrana, sigurnost, zdravstvena zaštita, obrazovanje - i pravo na aktivnu ulogu u društvu. Sva ta prava definiraju se u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima djeteta koju su usvojile sve europske zemlje i gotovo sve zemlje svijeta.

ZAŠTO DJECA IMAJU “POSEBNA” PRAVA?

■ Djeca nemaju posebna prava! Imaju ista ljudska prava kao i sva ostala ljudska bića – uključujući vas. Ali djeci se, kao i još nekim skupinama, priznaje potreba za posebnom brigom zbog njihove dobi i ranjivosti. Djeca su skupina koja često ima poteškoća s potpunim ostvarivanjem svojih prava.

” Djeca nisu mini-osobe s mini-pravima, mini-osjećajima i mini-ljudskim dostojanstvom. Ona su ranjiva ljudska bića s punim pravima koja trebaju više, a ne manje zaštite [od odraslih].

Maud de Boer-Buquicchio,
bivša zamjenica glavnog tajnika
Vijeća Europe (2002.-2012.)

A ŠTO JE S DJECOM U ALTERNATIVNOJ SKRBI?

■ Potreba djece za posebnom zaštitom i podrškom još je izraženija u slučaju djece smještene izvan njihovih obitelji. Postoje dokazi da izdvajanje iz poznate sredine, čak i kad je potpuno opravdano, na mlade ljude utječe u tolikoj mjeri da posljedice osjećaju cijeli život.

” Sva su ljudska bića rođena slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima.

Opća deklaracija o ljudskim pravima

■ Osnovne potrebe djece moraju se zadovoljiti. Djeci se nikad ne smije uskratiti hrana, voda, zdravstvena zaštita, školovanje itd.

ŠTO SU LJUDSKA PRAVA?

■ Ljudska prava su prava koja svi na svijetu imaju jednostavno zato što su ljudi. Vi također imate ljudska prava i važno je da se ona ne krše.

■ Ljudska prava ne osiguravaju idealne životne uvjete, ali postavljaju minimalne standarde koje vlade u svojoj politici i praksi moraju zadovoljiti, i u smislu onoga što ne smiju raditi – na primjer, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja s ljudima – i smislu pozitivnih mjera koje trebaju poduzimati – kao što je omogućavanje školovanja ili osiguravanje elementarne zdravstvene zaštite za svu djecu.

A ŠTO JE S OBAVEZAMA?

■ Ljudska prava i dječja prava postavljaju određene minimalne standarde za koje krajnju odgovornost snose vlade i njihovi predstavnici. Od tih minimalnih standarda ne smije se odstupati bez obzira na to kako se netko ponaša.

■ Na primjer:

- nikome se ne smije uskratiti hrana ili voda zbog lošeg ponašanja
- nikoga se ne smije tući ili zastrašivati - čak ni one koji su to činili drugima

■ Nikome se nikada ne smiju oduzeti sva ljudska i dječja prava. Ta prava štite naše temeljne ljudske potrebe. No katkad ta prava treba ograničiti – možda radi zaštite drugih ljudi ili društva u cjelini; katkad zato da se pojedinca zaštititi od njega samog.

■ Na primjer:

- ▶ slobodu djeteta dopušteno je ograničiti jedino ako se smatra vjerojatnim da će dijete sebe ili druge dovesti u opasnost bude li uživalo potpunu slobodu
- ▶ djetetovu slobodu izražavanja dopušteno je ograničiti samo ako djetetove izjave mogu naškoditi drugim ljudima

■ Upamtite da je temeljno načelo da se prava NE SMIJU ograničavati osim u slučaju krajnje potrebe!

KAKO MOŽEMO USKLADITI DJEČJA PRAVA S DRŽAVNIM ZAKONIMA I STRATEŠKIM DOKUMENTIMA?

■ Stručni djelatnici u zdravstvu i socijalnoj skrbi dužni su se pridržavati brojnih nacionalnih smjernica, strateških dokumenata i zakona. Imajući u vidu da je vaša vlada potpisala Konvenciju UN-a o pravima djeteta, strateški dokumenti i zakoni ne bi smjeli biti ni u kakvoj opreci s dječjim pravima. Dječja prava treba shvatiti prvenstveno kao “načela” koja daju okvir za ponašanje i utječu na način na koji ispunjavate svoje ostale obveze.

■ Načela se opisuju u drugom poglavlju ovog priručnika.

■ Dobar dio naših ljudskih prava može se ograničiti ili umanjiti radi zaštite prava drugih osoba ili potreba društva.

■ Voditi se u vašim postupcima dječjim pravima znači nacionalne strateške dokumente i zakone promatrati kroz prizmu dječjih prava.

KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA

■ Najvažniji međunarodni dokument kojim se definiraju dječja prava je Konvencija o pravima djeteta. Ta prava vrijede za svu djecu, uključujući djecu u sustavu alternativne skrbi. U nastavku donosimo kratki pregled Konvencije.

KOJA PRAVA IMAJU DJECA?

Prava na opstanak
Ova prava obuhvaćaju temeljne životne potrebe. Uključuju pravo na život, pravo na prehranu, pravo na odgovarajući životni standard i pravo na smještaj.
Prava na razvoj
Odnose se na prava koja presudno utječu na zdrav razvoj djeteta – na primjer, pravo na školovanje, pravo na igru, pravo na pristup informacijama, pravo na slobodu vjere i pravo na sudjelovanje u kulturnim aktivnostima.
Prava na zaštitu
Ova prava osiguravaju zaštitu djece od štetnih postupaka, zlostavljanja, izrabljivanja, nasilja, rata i svega ostaloga što ih može dovesti u opasnost.
Prava na sudjelovanje
Ova prava osiguravaju da djeca imaju pravo glasa u odlukama koje ih se tiču. Mišljenje djece mora se poslušati i uzeti u obzir, a djeci se mora omogućiti da se udružuju s drugima i slobodno izražavaju svoje mišljenje.

Ostali međunarodni dokumenti

■ I Ujedinjeni narodi i Vijeće Europe – a s njima i brojne nevladine organizacije – prepoznali su potrebu da se izrade posebni standardi za djecu koja žive u sustavu alternativne skrbi ili djecu za koju se razmatra takav oblik skrbi. Ti standardi prepoznaju da takve mlade osobe imaju vrlo specifične potrebe u smislu zaštite i podrške.

■ Dodatne važne informacije, kao i podatke o internetskim stranicama koje sadrže standarde možete pronaći u prilogima na kraju priručnika. U njima se navode korisni resursi za informiranje o dječjim pravima općenito, kao i materijali konkretnih kampanja posvećenih važnim temama poput suzbijanja seksualnog nasilja protiv djece i ukidanja tjelesnog kažnjavanja djece u svim domenama.

Drugo poglavlje

Opća načela za vaš rad

Četiri opća načela koja se provlače kroz sve članke Konvencije o pravima djeteta pomoći će vam da na jednostavan način integrirate dječja prava u vaš rad. Poslužite se kontrolnim pitanjima na 24. stranici kako biste provjerili hoće li vaše odluke ili postupci biti u skladu s pravima djece i mladih s kojima radite.

— U nastavku teksta detaljnije opisujemo sva četiri načela.

NAČELO 1: SUDJELOVANJE

Sudjelovanje je ključ za razumijevanje dječjih prava. Među postupcima kojima se osigurava zaštita i poštovanje svih prava, sudjelovanje mora biti na prvom mjestu. Ta ideja izričito je navedena u prvom odlomku članka 12. Konvencije o pravima djeteta.

KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA

— **Članak 12.1.** Države stranke osigurat će djetetu koje je u stanju oblikovati vlastito mišljenje pravo na slobodno izražavanje svojih stavova o svim stvarima koje se na njega odnose, te ih uvažavati u skladu s dobi i zrelošću djeteta.

” Svako pravo opisano u Konvenciji [o pravima djeteta] neraskidivo je povezano s ljudskim dostojanstvom i skladnim razvojem svakog djeteta.
UNICEF

— Sudjelovanje djeteta u donošenju odluka koje ga se tiču opće je načelo Konvencije o pravima djeteta. Djeca su samosvojna ljudska bića s kojima se uvijek treba dogovarati i slušati ih – a njihova mišljenja moraju se uzeti u obzir.

ISTINSKO SUDJELOVANJE

■ Najlakše je djecu uključiti samo simbolično: zamolimo ih da kažu što misle i onda to mišljenje ignoriramo! Pravo sudjelovanje nešto je složenije. Ono počiva na međusobnom povjerenju i vjeri u proces koju dijele obje strane – odrasli i djeca.

■ Sve to zahtijeva vrijeme i strpljenje. S jedne strane, dijete treba osjetiti da vas zanima njegovo mišljenje i da želite pronaći rješenje koje se naslanja na to mišljenje. S druge strane, vi trebate vjerovati da je djetetovo mišljenje doista važno i da može dovesti do boljeg ishoda za sve. Komunikacija između vas i djeteta treba biti učinkovita, iskrena i konstruktivna. Iznimno je važno uspostaviti odnos povjerenja. Nemojte se obeshrabriti ako naiđete na prepreke! Što više uključujete djecu i mlade u vašoj skrbi, što im više povjerenja ukazujete, to ćete svi zajedno više biti na dobitku.

Pružajte informacije

Djeca treba pružati sve informacije koje im trebaju za sudjelovanje u procesu odlučivanja. Pobrinite se da informacije budu pristupačne svoj djeci: jezik ne smije biti previše kompleksan, a trebate voditi računa i o različitim potrebama (kao što je pružanje informacija lako čitljivim jezikom ili na drugim jezicima).

Razgovarajte

Djeca treba ostaviti vremena i prostora za razmišljanje i raspravu o svim temama. Možda ćete morati osigurati pomagača za mlađu djecu ili djecu koja nisu navikla na raspravljanje.

Slušajte

I vi i oni morate znati slušati! Djeca treba pomoći da oslušuju jedno drugo, a vi svakako poslušajte sve ideje koje djeca žele unijeti u proces.

Razmislite

Ako konačnu odluku donosi odrasla osoba, svakako se pobrinite da se idejama i željama mladih pridaje važnost koju zaslužuju. Činjenica da ideje dolaze od mladih je važna i katkad ima veću težinu od toga slažete li se vi s njihovim mišljenjem ili ne.

Povratne informacije

Osobito su važne u situacijama gdje su konačnu odluku donijeli odrasli. Mladima treba objasniti na koji su se način uzele u obzir njihove ideje i želje, a ako nisu bile prihvaćene, to im treba obrazložiti.

UPAMTITE!

- Djeca imaju pravo izjasniti se o svakom pitanju koje ih se tiče.
- Djeca to pravo imaju čim su u stanju oblikovati svoje mišljenje i na neki ga način izraziti.
- Postojanje ovoga prava znači da su odrasli dužni slušati djecu i mlade: moramo uvažavati njihove stavove.
- Ne morate nužno postupiti točno onako kako želi dijete. To će ovisiti o dobi i zrelosti djeteta, a i o samoj odluci koja se razmatra. Morate, međutim, objasniti djetetu zašto se u konkretnom slučaju niste vodili njegovim mišljenjem.

■ Djecu će možda trebati osnažiti za slobodno izražavanje vlastitog mišljenja. Važno je da shvate da se njihovo mišljenje cijeni, kakvo god bilo.

” Da su me poslušali, umjesto što su mi rekli da ne smijem pohađati tečaj nogometa, pokazao bih im više poštovanja i zahvalnosti.
Mlada osoba u alternativnoj skrbi, Albanija

” Nikad me nisu pitali za mišljenje niti sam imala pravo glasa, što je na kraju dovelo do toga da sam prekinula školovanje, iako sam zapravo željela nastaviti.
Mlada osoba u alternativnoj skrbi, Hrvatska

” Nisam imao nikoga s kime bih mogao razgovarati o svojim osjećajima i strahovima ili tko bi reagirao na odluke s kojima se nisam slagao.
Mlada osoba u alternativnoj skrbi, Hrvatska

■ Razmislite kako biste se vi osjećali u jednom od ovih slučajeva. Kako bi to utjecalo na vaš doživljaj odraslih osoba u vašem životu?

NAČELO 2: SUPROTSTAVLJANJE DISKRIMINACIJI

Načelo nediskriminacije - ili ravnopravnosti – sastoji se od dva važna aspekta. Oba su važna u naporima da se svoj djeci, kad god je to moguće, osigura dostupnost istih prava, mogućnosti i povlastica.

- Osobine koje nisu relevantne nikada ne smiju poslužiti kao razlog za drugačije postupanje s djetetom. Na primjer djetetov rod, seksualna orijentacija ili etnička pripadnost ne mogu poslužiti kao temelj za drugačije postupanje – osim ako je neka od tih osobina relevantna za konkretnu odluku. Djevojčicu se ne smije isključiti iz tehničkog odgoja samo zato što je djevojčica; dijete s poteškoćama u učenju ne smije se isključivati iz sportskih aktivnosti. Ni jedna od tih “različitosti” ne smije biti relevantna za takve aktivnosti.
- Ponekad dijete zbog svojih potreba ili sposobnosti treba drugačije postupanje jer jedino tako može iskoristiti iste mogućnosti kao ostala djeca. U takvim slučajevima, nediskriminacija znači da se djetetove različitosti moraju uzeti u obzir, često tako što će se podrška tom djetetu pružiti na neki drugačiji način. Djeci s invaliditetom možda je potrebna fizička pomoć ili pomoć u čitanju ili razumijevanju; djeci izbjeglicama ili djeci migrantima može zatrebati jezična pomoć; djeca drugačije vjeroispovijesti, seksualne orijentacije ili kulturnih potreba možda će trebati posebne zaštitne mjere za ostvarivanje svojih temeljnih minimalnih prava.

Općenito gledajući, za djecu u sličnim okolnostima prikladni su slični postupci; kod različitih okolnosti potrebno je primijeniti različite postupke. Izbjegavajte preuranjene zaključke o tome što dijete može ili ne može raditi na temelju osobina koje vi smatrate relevantnima i primjenjujte individualan pristup kako nijedno dijete ne bi postalo izolirano zbog svojih specifičnih okolnosti. Izolacija temeljena na diskriminaciji i stigmatizaciji takvu bi djecu onemogućila u uživanju istih prava koja imaju druga djeca.

NAČELO 3: PRAVO NA ŽIVOT, OPSTANAK, RAZVOJ

Djeca imaju pravo na život, kao i pravo na tjelesni i mentalni razvoj. Ona moraju biti zaštićena od vanjskih prijetnji i opasnosti – na primjer, od zlostavljanja, teške neimaštine, bolesti. Mora im se osigurati sve što je potrebno za njihov zdravi razvoj i opću dobrobit.

Ni jednom djetetu nikada se ne smije uskratiti usluga koju druga djeca dobivaju samo zato što posjeduje neku osobinu koja nije igrala ulogu u donošenju odluke.

” Jedno dijete je bilo neposlušno. Cijeli dan mu nisu dali jesti; nisu poštovali njegovo pravo na prehranu.
Mlada osoba u alternativnoj skrbi, Albanija

NAČELO 4: NAJBOLJI INTERESI DJETETA

U svim odlukama koje se tiču djece, najbolji interesi djeteta moraju se staviti na prvo mjesto. Morate učiniti ono što je najbolje za zaštitu, razvoj i dobrobit djeteta.

Naravno, iznimno je važno i djetetovo mišljenje o tome što je za njega “najbolje”.

- Osobe zadužene za dobrobit djeteta možda će trebati pomoć samog djeteta da shvate zašto predloženo rješenje nije u skladu s djetetovim željama.
- Stručni djelatnici u sustavu socijalne skrbi ponekad će se morati poslužiti i drugim metodama objašnjavanja ili komuniciranja s djetetom ako žele zajedničkim snagama doći do rješenja.
- U slučajevima u kojima se čini da dijete nije u stanju shvatiti što je u njegovu najboljem interesu, možda će biti nužno zanemariti njegov interes – osobito ako postoje ozbiljne bojazni za sigurnost djeteta.
- Dijete u najmanju ruku mora osjetiti da su ga saslušali i da se njegovo mišljenje ozbiljno shvatilo.

” U svim postupcima vezanima za djecu (.....) najbolji interesi djeteta moraju imati prioritet.
Konvencija o pravima djeteta, članak 3.

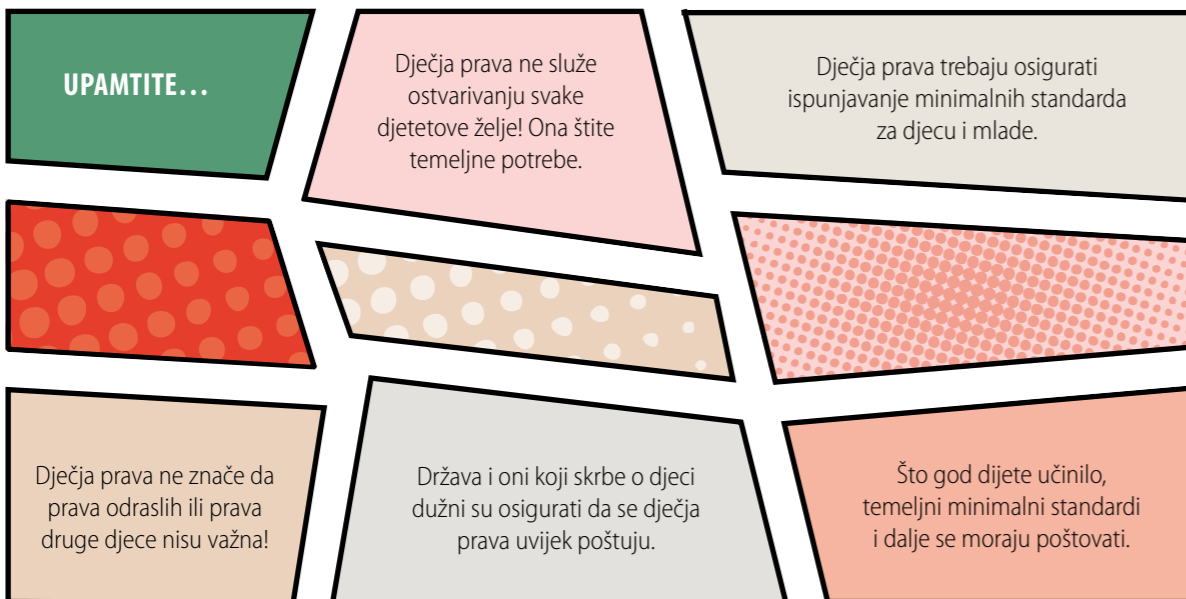
UPAMTITE!

Ne možete procijeniti što je u najboljem interesu djeteta ako niste uzeli u obzir i djetetovo mišljenje!

Možda nećete imati isto mišljenje: argumentirajte svoje stajalište. Svakako objasnite djetetu da će drugačiji tok postupanja od željenog možda biti neophodan.

OPĆA NAČELA: KONTROLNA PITANJA ZA PROCJENU ODLUKA I POSTUPAKA

Načelo 1: Sudjelovanje	
Jeste li utvrdili što dijete želi i uzeli u obzir njegovo mišljenje i želje?	Obavezno to učinite!
Načelo 2: Nediskriminacija	
Jeste li donosili neosnovane pretpostavke o djetetu na temelju nebitnih čimbenika kao što su spol, vjeroispovijest, etnička pripadnost itd.?	Nipošto to ne činite!
Jeste li vodili računa o specifičnim potrebama uvjetovanima djetetovim spolom, vjeroispoviješću, etničkom pripadnošću itd.?	Obavezno to učinite!
Načelo 3: Zaštita prava na život, opstanak, razvoj djeteta	
Bi li vaši postupci mogli ugroziti djetetov život, opstanak ili razvoj?	Nipošto to ne činite!
Ako ništa ne poduzmete, hoćete li time ugroziti djetetov život, opstanak ili razvoj?	Nipošto to ne činite!
Načelo 4: Najbolji interesi djeteta	
Je li konačna odluka u najboljem interesu djeteta?	Obavezno to učinite!
Ako se dijete ne slaže s odlukom, jeste li mu pokušali objasniti zašto bi takva mjera mogla biti neophodna?	Obavezno to učinite!

Treće poglavlje

Iz obitelji u sustav skrbi

ČETIRI PROCESA ZA ULAZAK U SUSTAV SKRBI

Prije ulaska u sustav skrbi, dijete mora proći četiri zahtjevna procesa:

- Proces odlučivanja: treba li dijete smjestiti u alternativnu skrb.
- Proces odabira: nalaženje najprikladnijeg oblika smještaja.
- Mentalni (emocionalni/psihološki) prelazak: prilagodba premještaju iz biološke obitelji u alternativnu skrb.
- Proces planiranja: izrada individualnog plana skrbi.

Najvažnije je osigurati da dijete u svakoj fazi zna što se događa te da uistinu može utjecati na ono što ga čeka.

U najmanju ruku morate provjeriti jesu li sva pitanja iz sljedećeg grafikona razmotrena zajedno s djetetom. Do koje mjere je to moguće ovisit će o dobi i zrelosti djeteta.

” [djeca imaju] pravo na smještaj jedino ako će se time zadovoljiti potrebe koje su multidisciplinarnom procjenom određene kao neophodne, te ako će njihov smještaj biti podložen redovnom preispitivanju; u takvim preispitivanjima treba tragati za alternativnim rješenjima i voditi računa o djetetovu mišljenju.

Preporuka Vijeća Europe Rec(2005)5 Odbora ministara državama članicama o pravima djece koja žive u institucijama.

RAZDOBLJE NEIZVJESNOSTI

■ Razdoblje prije prelaska u alternativnu skrb za dijete će vjerojatno biti ispunjeno pitanjima, bojaznima i dvojabama. Teške odluke koje se donose u ovoj fazi imat će golem utjecaj na daljnji razvoj djeteta.

■ Ovaj dio priručnika bavi se važnim vještinama i metodama kojima se možete poslužiti da osigurate poštovanje prava djeteta ne samo tijekom ovog procesa, nego i kasnije.

■ Otkrit ćete da primjena ovih metoda i vještina pomaže i vama, jer ljudi su uvijek zadovoljniji odlukama u čijem su donošenju i sami sudjelovali. To će pak smanjiti broj problema koji bi se mogli javiti nakon što dijete ili mlada osoba uđe u sustav skrbi.

■ Svakako biste trebali:

- uključivati dijete i ostale članove obitelji tijekom cijelog procesa. To podrazumijeva pružanje odgovarajućih i lako razumljivih informacija te dovoljno vremena za diskusiju o njima.
- saslušati njihova pitanja i bojazni te im omogućiti da se o njima izjašnjavaju bez zadržke.
- uzmete u obzir njihove prioritete i potrebe u iznalaženju konačnog rješenja.
- redovno ih informirati o svemu što se događa i razlozima za to.

UPAMTITE!

■ Objasnite im što ćete raditi i koliko ćete im se često javljati. Nikad ne obećavajte ništa što ne možete ispuniti!

FAZA 1: ODLUKA O SMJEŠTAJU DJETETA

” Države stranke će osigurati da se dijete ne odvaja od svojih roditelja protiv njegove volje, osim u slučajevima kad nadležne vlasti pod sudbenim nadzorom odluče, u skladu s važećim zakonima i postupcima, da je takvo odvajanje prijeko potrebno u najboljem interesu djeteta.
Konvencija o pravima djeteta, članak 9.

■ Odluka o smještaju djeteta u alternativnu skrb ne smije se donositi olako. Ako postoje drugi načini da se djecu podrži u njihovu obiteljskom okruženju, oni uvijek moraju imati prednost, pod uvjetom da je to u skladu sa željama djeteta i u njegovu najboljem interesu.

” [Odluka] se mora temeljiti na rigoroznoj procjeni, planiranju i preispitivanju, koje kad god je to moguće izvodi multidisciplinarni tim za to kvalificiranih stručnjaka, točno utvrđenim strukturama i mehanizmima na individualnoj osnovi.
Smjernice UN-a za alternativnu skrb o djeci - Smjernica 56

” Smještaj djeteta treba ostati iznimka i za svoj prvenstveni cilj treba imati najbolje interese djeteta te njegovu uspješnu i što je moguće bržu socijalnu integraciju ili povratak u obitelj. U smještaju se mora osigurati potpuno uživanje temeljnih dječjih prava.
Preporuka Vijeća Europe Rec(2005)5 Odbora ministara državama članicama o pravima djece koja žive u institucijama.

■ Nemojte misliti da ćete doći do odgovora bez propitivanja drugih mogućnosti! Izdvajanje djeteta iz obitelji veoma je ozbiljna odluka.

- u slučaju da je alternativna skrb neophodna, dajte sve od sebe da djetetu objasnite razloge za takvu odluku
- umirite dijete i objasnite mu da će njegov život biti narušen u najmanjoj mogućoj mjeri
- učinite sve što je u vašoj moći da osigurate dobrobit i sigurnost djeteta

FAZA 2: PRIKLADAN OBLIK SMJEŠTAJA

■ Ako se donese odluka da je alternativna skrb doista u djetetovu najboljem interesu i jedini način na koji se može osigurati djetetova dobrobit i razvoj, morate razmotriti najbolje opcije za smještaj djeteta i eventualne braće ili sestara. U taj proces moraju se uključiti svi relevantni dionici: važno je da novo okruženje skrbi bude prikladno za dijete i da je to najbolja moguća opcija za zadovoljavanje djetetovih ključnih potreba.

■ Dijete i ostale članove obitelji treba redovno informirati o procesu i raspoloživim mogućnostima. Njihovo mišljenje i želje moraju se uzeti u obzir.

” Procjenu treba provoditi brzo, temeljito i pažljivo. Procjena treba uzeti u obzir djetetovu neposrednu sigurnost i dobrobit, kao i njegovu dugoročnu skrb i razvoj, te treba obuhvatiti djetetove osobne i razvojne značajke, etničku, kulturnu, jezičnu i vjersku pripadnost, obitelj i socijalno okruženje, povijest bolesti te sve moguće posebne potrebe.

Smjernice UN-a za alternativnu skrb o djeci - Smjernica 57

■ Dajte djetetu primjerak kontrolnih pitanja s 22. stranice u brošuri **Upoznaj svoja prava!**, da može razmisliti o aspektima koji su mu važni.

■ Informirajte, raspravljajte, slušajte, razmatrajte, razmjenjujte povratne informacije.

■ Kontrolna pitanja na 31. stranici pomoći će vam da utvrdite što je djetetu najvažnije.

■ Koristite kontrolna pitanja kao vodilju, ne kao jamstvo uspjeha.

” Kada su nas poslali u ustanovu za mlade nisu uzeli u obzir naše mišljenje o pravoj ustanovi za nas. Nije im palo na pamet da bi braća i sestre trebali ostati na okupu.
Mlada osoba u alternativnoj skrbi, Hrvatska

RAZGOVOR S DJECOM I MLADIMA

■ Djetetova uključenost i sudjelovanje u odabiru oblika skrbi iznimno su važni. Konačna odluka ne smije u djeci buditi nelagodu ili im stvarati osjećaj da njihove najveće brige ili želje nisu bile uzete u obzir. Ako ništa drugo, djeca moraju razumjeti razloge za sve odluke koje se donose u njihovo ime.

■ Uključivanje djece u proces podrazumijeva razgovor s njima, a kvalitetan razgovor podrazumijeva kvalitetno slušanje.

- Lako je držati govore djeci i vjerovati da smo saslušali njihovo mišljenje, ali istinska komunikacija zahtijeva veći napor. Moramo upoznati dijete i steći njegovo povjerenje.
- To često znači da ćemo prvo razgovarati o onome o čemu dijete najviše želi razgovarati – čak i ako nam se čini da to nije najvažnije za proces. To će u nekim slučajevima zahtijevati promjenu jezika, ili otkrivanje vlastitih iskustava, osjećaja, misli ili uspomena djetetu.

■ Istinsko sudjelovanje djece i mladih zahtijeva istinsku komunikaciju.

■ Komunikacija znači....

- da dijete mora razumjeti što mu pokušavate reći ili što ga pokušavate pitati
- da je dijete spremno iskreno odgovarati na vaša pitanja – i povjeriti vam svoje odgovore
- da morate biti spremni saslušati te odgovore i ozbiljno ih shvatiti
- da dijete mora vjerovati da vas doista zanima što ono misli

■ Pri planiranju prikladnog oblika smještaja za dijete nemojte zaboraviti da stručni djelatnici uvijek trebaju nastojati osigurati trajni smještaj. Česte promjene smještaja štete djetetovu razvoju i njegovoj sposobnosti da izgradi trajnu i duboku vezu s pružateljima skrbi.

” Djetetu treba osigurati trajnost smještaja bez nepotrebnih zastoja ili putem reintegracije u njegovu nuklearnu ili proširenu obitelj ili, ako je to nemoguće, pružanjem alternativnoga stabilnog okruženja obiteljskog tipa ili, u slučajevima na koje se odnosi prije navedeni stavak 21., pružanjem stabilne i odgovarajuće institucionalne skrbi.

Smjernice UN-a o alternativnoj skrbi za djecu - Smjernica 59

■ Promotrite donje izjave. Je li vam poznata ova vrsta "komunikacije"?

■ Postoje načini na koje možete modificirati komunikaciju tako da dijete shvati da vam je doista stalo i

da su vam njegovi odgovori važni. Važno je djetetu pokazati da vam je stalo do njegova mišljenja i da želite pomoći.

■ Postavljajte pitanja na drugačiji način! Provjerite bi li neki drugi jezik bio prikladniji, poslužite se drugačijim riječima, crtežima i pričama. Ako dijete ne želi odgovoriti, odvojite vrijeme da steknete njegovo povjerenje, pričajte mu o sebi, recite mu kako vi reagirate kad nešto krene po zlu.

KONTROLNA PITANJA: NALAŽENJE NAJBOLJEG OKRUŽENJA ZA DIJETE

Pitajte dijete:

- Ima li neke posebne želje ili potrebe?
- Što ga najviše zabrinjava oko preseljenja?
- Je li važno da ostane u istom susjedstvu ili da nastavi pohađati istu školu?
- Ako ima braću i sestre, trebaju li biti smješteni zajedno? Što oni žele?
- Što žele ostali članovi obitelji - i kako oni mogu pomoći?

Zapitajte sebe:

- S kime ste još razgovarali?
- Jeste li sigurni da vas je dijete razumjelo? Zamolite dijete da vam kaže što je razumjelo.
- Jeste li sigurni da vam je dijete reklo što mu je važno? Recite djetetu da ćete učiniti sve što je u vašoj moći da mu izađete u susret.
- Što je u djetetovu najboljem interesu? Slaže li se dijete s vašom procjenom? Možete li razgovorom riješiti sve nesporazume?

FAZA 3: OLAKŠAVANJE PRELASKA

- ” Prelazak djeteta u alternativni sustav skrbi treba provesti što je moguće tankočutnije i na način prilagođen djetetu, uz sudjelovanje specijalno izučenog osoblja koje u načelu ne bi trebalo nositi uniformu. Smjernice UN-a za alternativnu skrb o djeci - smjernica 79

SAVJETI SOCIJALNIH RADNIKA IZ HRVATSKE:

- ” Malo koje dijete nije u stanju komunicirati: sva dobro reagiraju na lijep pristup i odnos. Djeca žele komunicirati i graditi odnos koji se temelji na povjerenju.
- ” Čak i ako već znate kakvu biste odluku mogli donijeti, ipak je važno pitati za mišljenje jer se tako stvara povjerenje. Morate uspostaviti emocionalnu stabilnost.

” Ako želimo da djeca budu na našoj strani, tako se moramo i ponašati: moramo biti pouzdani.

■ Iza odluke o izdvajanju djeteta iz obitelji slijedi teško prijelazno razdoblje: djeca će gotovo sigurno imati mnogo pitanja, dvojbi i bojazni. Možda se neće složiti s vašom konačnom odlukom.

- I vama i djetetu pomoći će dobar međusobni odnos. Djeca koja osjećaju da ste prema njima iskreni i da mogu imati povjerenja u vas zasigurno će biti sklonija otvorenom razgovoru s vama.
- Čim sami sve provjerite, svakako recite djetetu što ga točno očekuje. Ako odluka još nije donesena, javite to djetetu – i barem mu okvirno recite kad može očekivati odluku.
- Vrlo je važno da dijete zna što može očekivati od vas, osobito u smislu kontakta u budućnosti.
- Ohrabrite dijete da jasno izrazi sve svoje želje ili bojazni: stavite mu do znanja da nikad nije kasno da se uvrste u proces odlučivanja!
- Potvrdite djetetu da ćete ostati u kontaktu - čak i ako postoji mogućnost da će dijete biti premješteno iz vaše lokalne sredine. Objasnite djetetu kako da stupi u kontakt s vama i potaknite ga da vam se javlja kad god to poželi.
- Sastavite popis tema o kojima trebate razgovarati i razmislite o različitim pričama koje biste mogli ispričati ili metodama koje biste mogli primijeniti u slučaju otežane komunikacije.

STJECANJE POVJERENJA

■ Djetetu može biti teško otvoriti se nekome “izvana” ili izgraditi povjerenje potrebno da iskreno progovori o svojim željama, osjećajima i potrebama. Možda ćete morati iskušati različite metode da utvrdite na što dijete najbolje reagira.

■ Povjerenje također podrazumijeva čuvanje djetetove privatnosti. Ako vam dijete povjeri nešto intimno, što po vašem mišljenju treba podijeliti s drugim stručnim osobama, objasnite djetetu zašto to činite i obećajte mu da ćete obavijestiti samo one ljude koji to doista moraju znati.

” [Dijete ili mlada osoba ima] pravo na privatnost, uključujući pristup osobi od povjerenja i nadležnom tijelu od kojeg može zatražiti povjerljive savjete o svojim pravima.

Preporuka Vijeća Europe Rec(2005)5 Odbora ministara državama članicama o pravima djece koja žive u institucijama.

■ Za izgradnju povjerenja treba vremena - ali to je cilj za koji se vrijedi potruditi.

KAKO SE MOGU IZRAZITI ŽELJE/ POTREBE?

PROMIJENITE OKRUŽENJE

NACRTAJTE SLIKU

Imate li neke konkretne **ŽELJE** ili **POTREBE**?

ISPRIČAJTE PRIČU

“Znaš, kad sam išla u školu jako sam se bojala prirodnih predmeta. Toliko su me plašili da me prije početka sata često bolio trbuh. Nije mi se sviđao učitelj, a ni ja njemu. Uvijek bismo iznervirali jedno drugo.

Ali uvijek sam se osjećala bolje kad bih nakon njegovih satova otišla u sobu za glazbeni odgoj da iskalim bijes na bubnjevima! Ne znam što bih učinila da nisam mogla bubnjati.

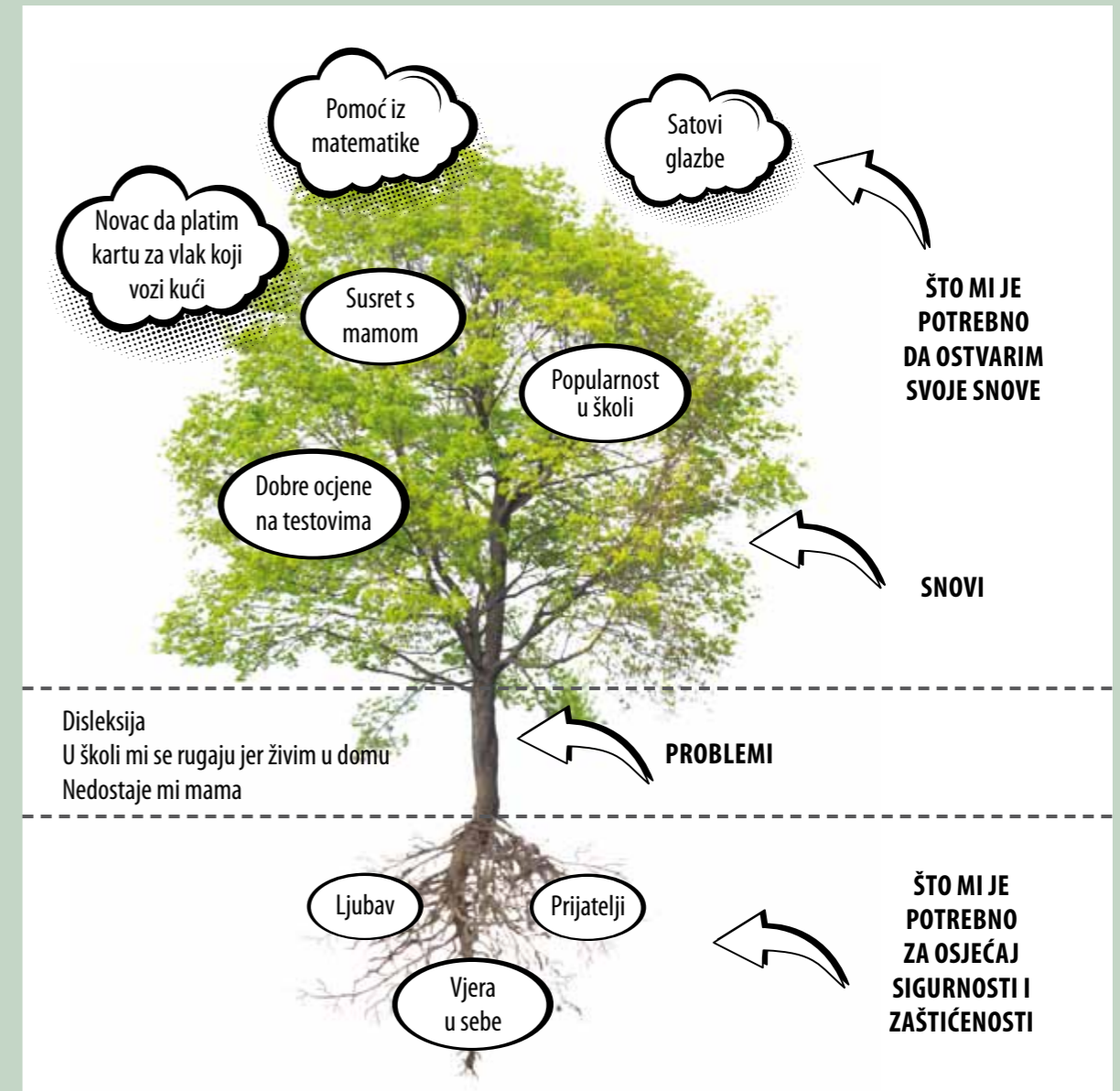
Postoji li nešto što tebi pomaže kad se osjećaš uzrujano ili ljutito? Što bi ti pokušala kad bi imala priliku?”

FAZA 4: PLAN SKRBI

■ Kvalitetan plan skrbi mora biti "živi dokument"! Tijekom razdoblja u kojem je dijete s vama njegove će se potrebe mijenjati i plan mora odražavati te promjene. Upotrijebite grafički prikaz poput onoga na 35. stranici da istražite na kojim je područjima djetetu potrebna podrška, zaštita ili pomoć.

■ Uključivanje drugih stručnjaka za djecu u izradu plana skrbi i primjena multidisciplinarnog pristupa također su korisni, i za vas i za dijete! Iznimno je važno provoditi redovna "preispitivanja plana skrbi" – bar jednom u tri mjeseca.

” Potrebno je izraditi individualni plan skrbi koji se temelji na razvoju djetetovih kapaciteta i sposobnosti te na uvažavanju njegove autonomije, kao i na održavanju kontakata s vanjskim svijetom i pripremi za budući život izvan institucije. Preporuka Vijeća Europe Rec(2005)5 Odbora ministara državama članicama o pravima djece koja žive u institucijama.

U PROCES PLANIRANJA SVAKAKO UKLJUČITE:

- razgovor s djetetom.
- razgovor s članovima obitelji, učiteljima te ostalima koji poznaju dijete.

■ Na kraju ih pitajte slažu li se sa strategijom koju predlažete ili je potrebno unijeti neke dopune ili promjene.

U PLANU SE SVAKAKO TREBAJU NAĆI:

Ciljevi za pružanje sigurnosti i zaštite

- Postoje li neke konkretne prijetnje ili razlozi za bojazan? Kako će se pratiti i rješavati?

Razvojni ciljevi

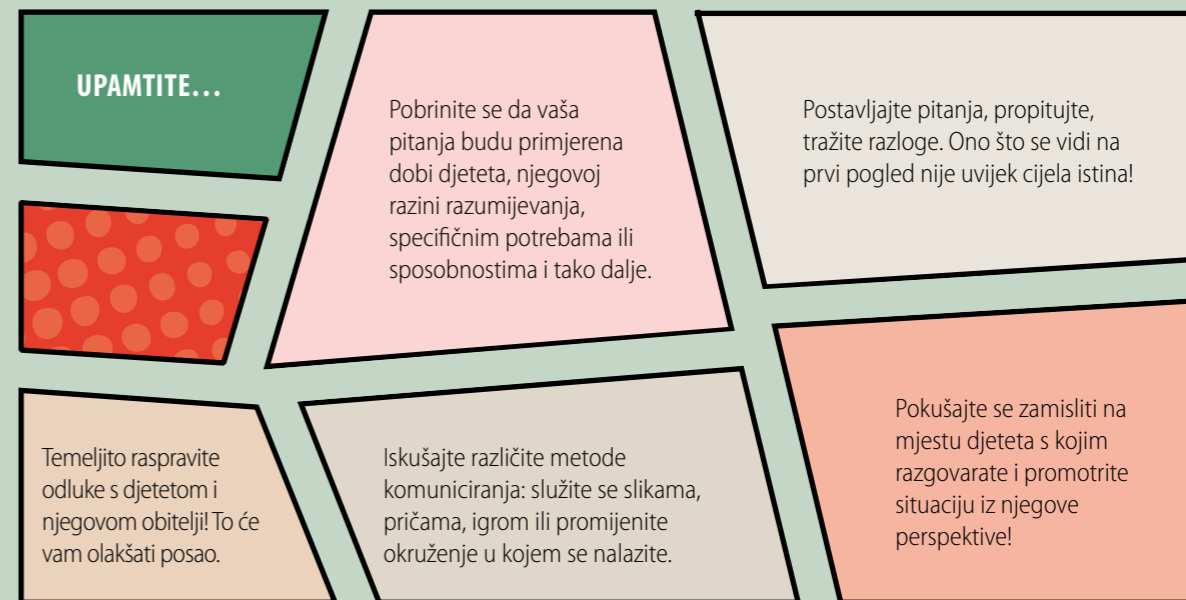
- Kvalitete i sposobnosti koje treba razvijati i kako će se to provoditi.
- Sve što je djetetu teško, uključujući akademske, socijalne i psihološke poteškoće. Kako će se rješavati?

■ Što dijete želi posebno naglasiti?

Ciljevi za postizanje ravnopravnosti

- Bilo kakva dodatna podrška koju dijete treba zbog jezika, kulturne pripadnosti, zdravlja, invaliditeta ili bilo kojeg drugog čimbenika. Pitajte dijete želi li da se išta od toga posebno naznači.

■ Navedite termin sljedećeg preispitivanja plana – ako do njega ne dođe do nekih većih promjena.

Četvrto poglavlje

Faza pružanja skrbi

TEMELJENA NA
DJEČJIM PRAVIMAŠTO JE PRISTUP TEMELJEN
NA DJEČJIM PRAVIMA?

■ Pristup temeljen na dječjim pravima obuhvaća i proces i krajnji cilj – uzima u obzir kamo idete i kako ćete tamo stići.

- ▶ pristup temeljen na dječjim pravima jamči da će sva dječja prava biti ispoštovana i zaštićena
- ▶ pristup temeljen na dječjim pravima jamči primjenu općih načela Konvencije UN-a o pravima djeteta

■ Popis najvažnijih dječjih prava naći ćete u tabeli “Koja prava imaju djeca?” na 16. stranici. Popis općih načela navodi se u tabeli “Kontrolna pitanja za procjenu odluka i postupaka” na 24. stranici.

■ U ovom poglavlju razmatra se što u praksi znači pristup temeljen na pravima za određena područja na kojima se mogu pojaviti pitanja ili poteškoće.

■ U slučaju nedoumice, poslužite se jednostavnim i kratkim testom:

- ▶ Zamislite da ste vi na njihovu mjestu!
- ▶ Kako biste vi željeli da se prema vama postupa da ste dijete u alternativnoj skrbi?
- ▶ Što dječja prava znače vama?

■ Evo što misle djeca i mladi...

Poštovanje

“Poštujte mlade kao osobe, a ne kao proizvod koji morate isporučiti.”

Zaštita

“Djeca imaju slabiji položaj društvu i dječja prava pružaju im određenu zaštitu. No na tu zaštitu mogu računati samo ako ... imaju nekoga tko ih može podržati kad se njihova prava krše.”

Ravnopravnost

“Dječja prava su prava čijom primjenom djeca postaju ravnopravna odraslima.”

Slušanje

“Prvo saslušajte djecu i mlade, a onda poduzimajte mjere.”

” Socijalni radnici dužni su slušati djecu; posao im je da slušaju djecu, poštuju ih i pružaju im pomoć.

Socijalna radnica, Hrvatska

POŠTOVANJE: OSOBA, A NE PROIZVOD

■ Neki ljudi “prirodno” pobuđuju poštovanje – svojom radišnošću, dobrotom, sportskim ili akademskim dostignućima ili iz nekog drugog razloga. Za druge ljude taj proces odvija se sporije, jer njihove najveće kvalitete često nisu vidljive na prvi pogled.

■ Svoj djeci i mladima treba pristupati s poštovanjem i uvažavanjem njihova dostojanstva, i svi oni imaju pravo na poštovanje, koje je iznimno važno za naš osjećaj da vrijedimo kao ljudska bića. Djeca kojoj je poštovanje uskraćeno imaju nisko samopouzdanje i često postaju agresivna ili nekomunikativna. Povlačenje u sebe često je njihov način da se zaštite.

” Najljepši dio mog posla je osjećaj postignuća kad pomognem djetetu ili mladoj osobi da prevlada neki problem.

Socijalna radnica, Hrvatska

■ Kako se osjećate – i kako reagirate – kad vam se čini da ostali ne poštuju vaše vještine ili osobnost?

■ Ako ne pokazujemo poštovanje....

- ▶ Ne možemo zaštititi djecu ni od njih samih ni od drugih ljudi.
- ▶ Ne možemo im pomoći da se razvijaju i ostvare svoj potencijal.
- ▶ Ne možemo od njih očekivati aktivno i odgovorno sudjelovanje.
- ▶ Ne možemo očekivati da će nam uzvratiti poštovanjem!

■ Dijete koje se ne osjeća poštovano je dijete koje se osjeća samo na svijetu, različito od drugih i nevoljeno. Rad s takvim djetetom će po svoj prilici biti teži nego s drugom djecom i malo je vjerojatno da će ono društvenoj zajednici moći pokazati svoju pravu vrijednost.

■ Ako ne vjerujemo u dijete i ne potičemo ga da razvija svoje talente, ako ga ne podržavamo i ne hvalimo njegov trud, ako ne uvažavamo svaki, pa i najmanji napredak djeteta, ako mu ne pokazujemo da ga cijenimo i poštujuemo, ne može se reći da postupamo u najboljem interesu djeteta.

■ Savjeti socijalnih radnika:

” Jedna trogodišnjakinja sve je više izmicala kontroli i na kraju je počela gristi drugu djecu. Nije bila u stanju komunicirati pa smo zaključili da bi to mogao biti uzrok problema. Pomogli smo joj da verbalizira svoje osjećaje i uskoro je prestala gristi.

” Ako se djeca ne mogu izraziti riječima, koristim crtanje da im pomognem govoriti o njihovim osjećajima.

” Važno je cijeniti djecu i mlade, jačati njihovo samopouzdanje. Uvijek nastojim prvo istaknuti u čemu su dobri i tek onda povesti razgovor o problemima. Pohvala je važna. Pretjerana kritika nije produktivna.

” Jedna djevojčica se pokušala ubiti. Zamolila sam je da svaki put kad se rasplače zapiše što je uzrokovalo suze i ona je počela pisati dnevnik. Dopustila je svojoj socijalnoj radnici da ga pročita, jer je imala povjerenja u nju. Pisanje dnevnika joj se sviđelo pa je bilježila svoje osjećaje, čak i prisjećanja na teške događaje iz ranog djetinjstva.

ŠTO TO ZNAČI ZA VAŠ RAD

Upamtite da djeca s kojom radite najvjerojatnije imaju nisko samopouzdanje. **Odvojite vrijeme da im pokažete** kako ih u okruženju skrbi u kojem se nalaze cijene i poštuju.

Komunicirajte s djecom i radite na izgradnji odnosa s njima. Vjera u dijete najbolji je način da otkrijete djetetove vrline i pomognete mu da se zdravo razvija.

Pogledajte ispod površine. Pokušajte dokučiti zašto se dijete ponaša na određeni način, što ga zanima, što budi ono najbolje u njemu.

Pohvalite svaki napredak, ma koliko malen. Pokažite djetetu da vidite napore koje ulaže i snagu koja mu je trebala da promijeni svoje ponašanje.

Ne zahtijevajte previše odjednom. Jačajte djetetovo samopouzdanje postavljanjem ostvarivih zadataka za koje oboje znate da ih dijete može izvršiti.

Ako dijete "ne uspije" ili se osjeća neuspješno, **nađite nešto pozitivno u njegovim naporima.** Zajedno ispitajte razloge zbog kojih dijete nije postiglo sve što je željelo – i postavite manje ambiciozan cilj kako biste djetetu vratili samopouzdanje.

Upamtite da dijete uvijek morate poštovati. Djeca traže svoj put u svijetu punom teških izazova – a djeca s kojom vi radite proživjela su teža iskustva od većine svojih vršnjaka. Gotovo je zajamčeno da će biti nesigurna i da će teže razvijati povjerenje u odrasle osobe.

Vjerujte u njih i nikad nikoga ne "otpisujte".

RAVNOPRAVNOST

■ Ideja ravnopravnosti kakvu susrećemo u ljudskim pravima ne podrazumijeva da su svi ljudi isti. Ne postoje dva ista djeteta, ni dvije odrasle osobe, a odrasli nipošto nisu isti kao djeca!

■ Ravnopravnost u ljudskim ili dječjim pravima zapravo se može razumjeti kao nediskriminacija.

- Ljudi ne smiju biti dovedeni u nepovoljniji položaj zbog osobina koje nisu relevantne za njihov slučaj (na primjer spol, etničko ili rasno podrijetlo, vjera ili uvjerenje, invaliditet, spolna orijentacija, rodni identitet).
- Svako dijete je prije svega samosvojna osoba. Sva djeca, bez obzira na svoje specifične osobine, sklonosti ili sposobnosti uvijek moraju imati jednaka prava i jednake mogućnosti.

■ Ravnopravnost ili nediskriminacija jedno je od glavnih načela Konvencije UN-a o pravima djeteta.

” [Države] će poduzeti sve potrebne mjere za zaštitu djeteta od svih oblika diskriminacije ili kažnjavanja koji polaze od položaja, djelatnosti, izraženog mišljenja ili uvjerenja roditelja, zakonskih skrbnika ili članova obitelji.

Konvencija o pravima djeteta, članak 2

ŠTO TO ZNAČI ZA VAŠ RAD

NEDISKRIMINACIJA

■ Nediskriminacija znači da ne bismo smjeli donositi preuranjene zaključke o djeci na temelju njihove boje kože, tjelesnog identiteta, etničke pripadnosti, vjeroispovijesti, roda, obiteljske anamneze, jezične sposobnosti, kruga prijatelja, osobne prošlosti... ili bilo kojeg drugog razloga!

■ Izbjegavajte preuranjene zaključke!

” Ivan ima poremećaj učenja. Sigurno neće biti u stanju samostalno se služiti računalom – a to ga ionako ne bi zanimalo.

- Poštovanje načela nediskriminacije znači da ne smijemo s djecom postupati drugačije zbog naših preuranjenih zaključaka o njima.

■ Ne donosite odluke na temelju svojih preuranjenih zaključaka!

” Jasna je iz romske obitelji koja se ne zadržava dugo na istom mjestu. Njezini su sigurno već otišli dalje. Nema smisla da pokušavamo stupiti u kontakt s njima!

- Nediskriminacija znači da moramo učiniti sve što je u našoj moći da osiguramo podršku djeci ili mladima koji trebaju specifične i stoga drugačije oblike podrške za zadovoljenje njihovih potreba ili za dobivanje istih mogućnosti i prilika kao druga djeca i mladi.

■ Osigurajte dodatnu podršku i skrb za djecu ili mlade ljude sa specifičnim potrebama!

” Afshan je izbjeglica iz Afganistana. Slabo razumije ruski, pa ćemo joj osigurati jezičnu podršku da može pratiti nastavu.

■ Upamtite da je odnos između stručnog djelatnika u socijalnoj skrbi i djeteta vrlo često neravnan, pa je upravo zato važno da poštujemo prava djece i mladih tijekom cijelog procesa pružanja skrbi. Neravnopravnost u statusu nikad ne smije dovesti do potpune neravnopravnosti.

Možete li se prisjetiti nekog svog slučaja u kojem ste donosili slične preuranjene zaključke? Preispitajte svoje stavove o:

- izbjeglicama i prognanicima
- osobama koje ne govore lokalni jezik
- djeci s poremećajima učenja
- djeci određenih vjeroispovijesti
- potrebama ili izborima djevojčica ili dječaka
- kulturnom ili etničkom identitetu
- rodnoj ili seksualnoj orijentaciji

SUPROTSTAVLJANJE DISKRIMINACIJI

” Anja ima tjelesni invaliditet pa sigurno neće htjeti sudjelovati u našim sportskim aktivnostima. Neka crta dok su drugi na tjelesnom odgoju.

Što ako....

” Ovo polugodište je na redu plivanje....a Anjina invalidnost ne znači da Anja ne može plivati! Možda je upravo plivanje prava aktivnost za Anju.

Nemojte unaprijed zaključivati što dijete (s invaliditetom) može ili ne može raditi!

” Anja želi biti s ostalom djecom i ne voli da se s njom postupa drugačije. Možda postoji način da i nju uključimo - na primjer, mogla bi suditi na nogometnoj utakmici.

Pokušajte uključiti djecu koja se čine “drugačijima” - čak i ako to znači da za njih morate izmisliti drugačiju ulogu.

” Anja ne voli crtanje i radije bi čitala knjigu ili vježbala sviranje nekog instrumenta.

Ako je drugačija aktivnost neophodna, PITAJTE dijete što bi ono željelo raditi.

” ... Anja bi se rado bavila nekim oblikom tjelovježbe i savršeno je sposobna za to. Ako u lokalnoj zajednici ima još djece s invaliditetom, možda biste mogli organizirati ‘paraolimpijske’ sportske aktivnosti da im pomognete.

Upamtite da svako dijete treba vašu podršku i da ima pravo na nju.

POSLUŠAJTE DJECU: KOMENTARI MLADIH LJUDI U ALTERNATIVNOJ SKRBI

Čuti i slušati nije jedno te isto

” Imao sam neke pritužbe, ali nitko me nije slušao niti je moje pritužbe ozbiljno shvatio.

” Želio sam raditi i predložio tip posla koji bih bio u stanju obavljati. Nisu ozbiljno shvatili moj prijedlog nego su mi našli posao za koji nisam bio osposobljen. Nisu vodili računa o mom prijedlogu i mišljenju.

” Bilo je situacija u kojima sam govorio svoje mišljenje ili ideju, ali bi me odbili bez ikakvog objašnjenja.

Jeste li ikada imali osjećaj da se nekome obraćate, ali da vaša poruka ne dopire do te osobe?

Učinkovito slušanje djece i mladih ljudi važno je ne samo zato da možemo odgovoriti na njihove potrebe, nade i strahovanja, nego i zato da im omogućimo istinsko sudjelovanje. Dijete koje nema osjećaj da se njegovo mišljenje čuje ili uzima u obzir izgubit će zanimanje za sudjelovanje, a sam koncept sudjelovanja izgubit će svoj pravi smisao.

Nije uvijek lako slušati! Slušanje traži koncentraciju, ne angažira samo vaše uši nego i mnogo više od toga, i zahtijeva razmišljanje neopterećeno predrasudama te osjetljivost za osjećaje, potrebe ili poruke skrivene ispod površine, o strpljenju da i ne govorimo. Na naredne dvije stranice pokazujemo nekoliko situacija u kojima se može dogoditi da “ne čujemo” dijete. Preporučujemo da pogledate i 54. stranicu (Izlazak iz sustava skrbi), koja ispituje načine da odemo i korak dalje od pukog slušanja djece i da počnemo ozbiljno shvaćati njihova stajališta! Oboje je neophodno za istinsko sudjelovanje.

Pogledajte sljedeći set primjera koji pokazuju načine neslušanja.

” “[potrebno je poštovati sljedeća specifična prava djece koja žive u institucijama:] pravo na održavanje redovnog kontakta s djetetovom obitelji i ostalim važnim ljudima; takvi kontakti smiju se ograničiti ili ukinuti jedino ako je to u najboljem interesu djeteta.

Preporuka Vijeća Europe Rec(2005)5 Odbora ministara državama članicama o pravima djece koja žive u institucijama.

ZAŠTITA I PODRŠKA

” A što ako je socijalni radnik rekao da oni odlučuju u tvoje ime jer se boje da ćeš ti ozbiljno pogriješiti?

ŠTO KAŽU MLADI LJUDI

- “Odrasli misle da su uvijek u pravu. To slabi vjeru djece u vlastite odluke. A odrasli bi zapravo trebali jačati naše samopouzdanje.”
- “Stvar je u povjerenju: vjerujte nam da možemo odlučivati o sebi.”
- “Mi učimo iz vlastitih pogrešaka!”

■ Zaštita djeteta jedna je od najvažnijih zadataka koju imaju ljudi zaduženi za skrb o njemu – a možda i jedino pravo opravdanje za izdvajanje djeteta iz obitelji. No zaštita djeteta nakon njegova smještaja u sustav skrbi često za sobom povlači teške odluke zbog potencijalnog kršenja ostalih temeljnih prava djeteta.

■ Naime, potreba da se djetetu osiguraju zaštita i opstanak ponekad može biti u opreci s potrebom da djeca sudjeluju u odlukama koje ih se tiču i da se njihovo mišljenje uzima u obzir. Može se reći da tradicionalni pristup daje prednost odraslom doživljaju pojmova zaštite i opstanka. U slučaju stvarne prijetnje djetetu, isto vrijedi i za pristup temeljen na dječjim pravima. Postupanje u najboljem interesu djeteta je na prvom mjestu!

■ No, u brojnim slučajevima postizanje prave ravnoteže između različitih, ali veoma važnih prava može biti dosta osjetljivo, a “rješenje” se ne nameće uvijek samo po sebi.

NALAŽENJE PRAVE RAVNOTEŽE IZMEĐU SIGURNOSTI I DJETETOVE SLOBODE IZBORA

SVJEDOČANSTVO SOCIJALNE RADNICE

” Šesnaestogodišnja djevojka stupila je u vezu s tridesetšestogodišnjim muškarcem. Svi su je pokušavali uvjeriti da to nije dobro za nju, ali uzalud. Zaključili smo da nam ne preostaje ništa drugo nego da pokušamo sačuvati naš odnos s njom.

Djevojci je sad devetnaest godina i više nije u vezi s tim muškarcem. Sada iznimno pazi na svoje zdravlje: zahvaljujući našem očuvanom odnosu, naučila je kako se zaštititi od trudnoće.

Moramo svoj odnos s djetetom očuvati pod svaku cijenu, čak i kad se ne slažemo s djetetovim odlukama. Djeca trebaju biti odgovorna za svoje postupke, a mi svoju podršku trebamo prilagoditi dobi i stupnju zrelosti djeteta.

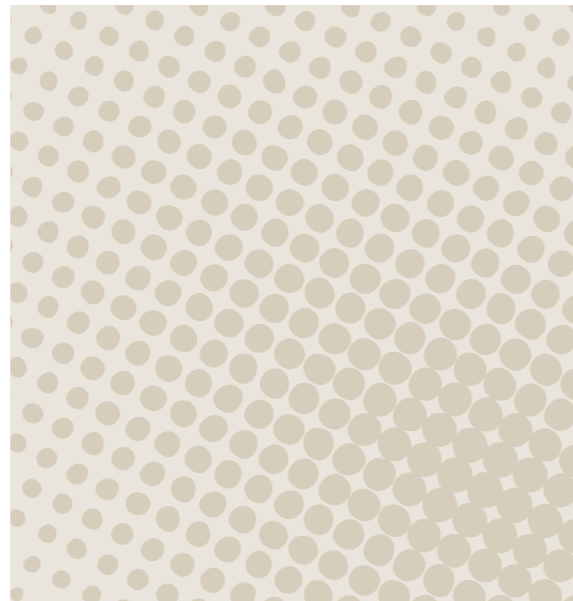
- Ponekad dijete jasnije vidi prijetnje ili rizike koji proizlaze iz određene odluke: možda će upravo djetetova odluka biti ona prava.
- Kad potencijalna opasnost ili rizik nisu preveliki, potreba djece i mladih da preuzmu odgovornost za rizik, kao i za posljedice svojih postupaka, može biti važnija od pokušaja da ih kontroliramo. Dosta toga ovisi o dobi i zrelosti djeteta, ali sva djeca moraju naučiti da su pogreške dio života, a jednako tako moraju naučiti kako se oporaviti od svojih pogrešaka. Vi im u tome možete pomoći.
- Dijete ili mlada osoba koju tjerate da nešto učini protiv svoje volje mogla bi se oglušiti na vašu “zapovijed”, ali potajno, čime se lišava vaše podrške. To može povećati rizik.
- Ako postupite protiv želja djeteta ili mlade osobe, ili ignorirate njezino mišljenje, mogli biste izgubiti povjerenje djeteta ili mlade osobe – a to može imati ozbiljne posljedice za djetetovu sigurnost i razvoj na drugim područjima.

ŠTO TO ZNAČI ZA VAŠ RAD

- Nastojte takvim odlukama pristupati bez predrasuda: pažljivo saslušajte dijete i odlučite tek nakon što ste čuli njegovo mišljenje.
- Svaku tešku odluku pretresite s djetetom i upozorite ga na moguće opasnosti. Vjerojatnije je da će se dijete složiti s vašom odlukom ili je bar prihvatiti ako su opasnosti stvarne.
- Kad je potrebno, uključite i druge dionike, tako da se pri odlučivanju razmotre različite perspektive te da i drugi ljudi budu spremni podržati dijete ako to bude neophodno. Djetetova obitelj, učitelji ili drugi odrasli kojima dijete vjeruje mogu znatno pridonijeti određenim procesima odlučivanja.
- Ako ne možete spriječiti da dijete da učini nešto što po vašem mišljenju nije mudro, nemojte skrivati svoje mišljenje, ali dajte djetetu do znanja da ćete ga podržati u svakom slučaju. Svakako se potrudite da mu tu podršku i pružite, osobito ako nešto krene po zlu.
- Ako doista vjerujete da morate zanemariti djetetovo mišljenje kako biste zaštitili njegove najbolje interese, nastojte mu objasniti zašto tako postupate. Obrazloženje vaših postupaka pripomoći će očuvanju odnosa povjerenja između vas i djeteta.

UPAMTITE!

■ **Razvoj izdržljivosti i pozitivnih ishoda za djecu i mlade u alternativnoj skrbi zasniva se na nizu čimbenika. Bitan zaštitni čimbenik koji igra ključnu ulogu u razvoju izdržljivosti i pozitivnih ishoda je kvalitetan međuljudski odnos s bar jednom odraslom osobom tijekom trajanja skrbi.**

Peto poglavlje

Izlazak iz sustava skrbi

ČETIRI GLAVNE KATEGORIJE PRAVA

■ **Prava na opstanak:** Temeljne zdravstvene i prehrambene potrebe djeteta ili mlade osobe moraju se zadovoljiti.

■ **Prava na razvoj:** Obrazovanje i skrb koje je dijete primilo trebali bi mu pružiti temeljna znanja iz ključnih područja i omogućiti razvoj njegovih specifičnih vještina.

■ **Prava na zaštitu:** Dijete tijekom cjelokupnog trajanja skrbi mora biti zaštićeno od nasilja i zlostavljanja.

■ **Prava na sudjelovanje:** Djetetu bi trebalo biti normalno da se traži njegovo mišljenje i da mu se prepušta odgovornost: dijete mora biti sigurno da se njegovo mišljenje i doprinosi smatraju valjanima i vrijednima.

■ **Pristup koji dijete ili mladu osobu tretira kao samosvojnu osobu, s poštovanjem i u skladu s njezinim nadama, potrebama i sposobnostima trebao bi dijete ili mladu osobu dovesti do stupnja tjelesne i psihološke sigurnosti koja će im uvelike pomoći kasnije u životu.**

PLANIRANJE PROCESA

■ **Priprema mladih za izlazak iz sustava skrbi i ulazak u svijet odraslih treba započeti praktički od trenutka djetetova prijema u sustav skrbi. Perspektiva izlaska iz sustava skrbi može dosta zabrinuti mlade ljude, a razdoblje koje mu prethodi može biti ispunjeno nedoumicama i bojaznima. Vjerojatno će im trebati riječi umirenja i jasni odgovori oko toga gdje će živjeti, hoće li dobivati podršku i hoće li ostati u kontaktu sa svojim pružateljem skrbi ili socijalnim radnikom.**

■ **Ako se pravilno provodi tijekom cjelokupnog procesa skrbi, pristup temeljen na pravima djeteta osigurava dobre temelje za odrasli život.**

SPECIFIČNE POTREBE U FAZI IZLASKA IZ SUSTAVA SKRBI

■ Što se mlada osoba više bliži izlasku iz sustava skrbi, to je više treba poticati da sama odlučuje i preuzima odgovornost za svoje postupke. Podrška pružatelja skrbi ne bi se smjela smanjiti, ali može se promijeniti. Mlada osoba i dalje je "dijete", pa će joj ipak trebati savjeti i potvrda da se može obratiti svojim osobama od povjerenja, čak i u toj fazi veće samostalnosti.

” Treba uložiti poseban napor da se svakom djetetu, kad god je moguće, dodijeli specijalizirana osoba koja može olakšati proces osamostaljivanja djeteta nakon napuštanja sustava skrbi. Smjernice UN-a za alternativnu skrb o djeci - Smjernica 132

POPIS POTREBNIH INFORMACIJA I POSTUPAKA

■ U razdoblju koje prethodi izlasku mlade osobe iz sustava skrbi bilo bi dobro da zajedno prođete kroz donji popis. Mlada osoba mora biti sigurna u svaku navedenu točku. Možete im dati i primjerak obrasca za izradu plana naknadne skrbi na 34. stranici brošure **Upoznaj svoja prava!**

” Brine me što odlazim. S druge strane, veselim se što ću moći sama odlučivati o sebi. Osoba koja napušta skrb, Finska

ŠTO TREBA PROVJERITI...

- ▶ Provjerite zna li mlada osoba svoj sljedeći korak.
- ▶ Provjerite ima li siguran stambeni prostor.
- ▶ Provjerite li zna li svoja prava nakon izlaska iz skrbi.
- ▶ Provjerite ima li potrebne informacije o načinu ostvarivanja svojih prava.
- ▶ Provjerite ima li temeljne vještine potrebne za samostalan život – zna li kuhati, raspolagati novcem, ispunjavati formulare, snalaziti se s komunalnim poduzećima.
- ▶ Provjerite zna li kome se može obratiti ako joj zatreba pomoć ili savjet nakon izlaska iz skrbi, te ima li potrebne podatke za kontakt.
- ▶ Provjerite zna li da se može obratiti vama!
- ▶ Provjerite zna li da neće izgubiti svoja prava po izlasku iz skrbi: čak i ako je navršila osamnaest godina, još uvijek ima ljudska prava.
- ▶ Osigurajte da ima pristup obrazovanju i informacijama o zapošljavanju.

PLANIRANJE IZLASKA IZ SKRBI – KLJUČNE TOČKE

■ Pri izradi plana izlaska iz skrbi morate imati u vidu nekoliko ključnih elemenata. Ako ti elementi ostanu u prvom planu lakše ćete držati smjer u radu s mladom osobom, a mlada osoba zasigurno će biti pripremljena za samostalan život. Preispitivanja plana izlaska iz skrbi moraju se redovno provoditi i odražavati potrebe mlade osobe.

■ Dijete koje izlazi iz skrbi treba imati pravo na procjenu svojih potreba i odgovarajuću naknadnu skrb, u skladu s ciljem da se djetetu osigura reintegracija u obitelj i društvenu zajednicu (vidi Preporuku Vijeća Europe Rec(2005)5 Odbora ministara državama članicama o pravima djece koja žive u institucijama).

SUDJELOVANJE

■ Obavezno sudjelovanje mlade osobe u svim fazama procesa izlaska iz skrbi presudno je za uspješnost procesa. Mladi moraju znati što se događa i u svakom trenutku trebaju biti aktivni sudionici u procesu. Prepuštanje plana izlaska iz skrbi mladoj osobi put je do uspjeha. Sudjelovanje uvijek mora biti svrhovito, istinsko, pristupačno mladoj osobi te primjereno njezinoj dobi. Svi stručni djelatnici s područja socijalne skrbi moraju se prema mladima koji izlaze iz skrbi odnositi kao prema stručnjacima za vlastite potrebe te stručnjacima za svoju stvarnost.

STANOVANJE

■ Nalaženje sigurnog, kvalitetno održavanog i povoljnog stambenog prostora važan je dio faze izlaska iz skrbi. Treba tražiti stambeni prostor koji odgovara potrebama mlade osobe: na primjer, je li blizu njezine škole, obitelji ili prijatelja? Je li u sigurnom susjedstvu? Je li nekretnina prošla inspekciju za provjeru strukturalnih oštećenja? Ima li siguran pristup svim potrebnim komunalijama kao što su grijanje, voda, struja ili plin?

OBRAZOVANJE

■ Obrazovanje je važna odskočna daska u procesu osamostaljenja. Pružanje prilike za cjelovito školovanje važno je za buduću razvoj mlade osobe i njezinu samostalnost. Razgovarajte s mladim ljudima o njihovim ambicijama za budućnost i podršci koja im je potrebna za ostvarenje njihovih ciljeva. Kako bi se smanjio broj mladih ljudi koji prijevremeno napuštaju školu, pokušajte što je moguće ranije uočiti sve poteškoće u učenju i socijalne probleme te osigurati širok raspon usluga da spriječite prekide školovanja. Mladi koji su prekinuli školovanje ili stručnu obuku uvijek moraju dobiti podršku ako se u budućnosti odluče za nastavak obrazovanja.

ZAPOŠLJAVANJE

■ Unatoč tome što niste dužni mladoj osobi pronaći posao, trebate joj pružiti podršku na svaki mogući način. U sklopu tog procesa možete se pobrinuti da mlada osoba nauči pisati životopis ili s njom ići u agencije za zapošljavanje ili na razgovore za posao.

RAZVIJANJE VJEŠTINA ZA KVALITETAN SAMOSTALNI ŽIVOT

■ Razvijanje vještina za kvalitetan samostalan život presudno je za uspješnu tranziciju iz sustava skrbi. Mladi ne bi smjeli zazirati od donošenja odluka. Djeca moraju početi učiti te vještine od trenutka prijema u sustav skrbi, jer uspješan prelazak mlade osobe iz skrbi ovisi o njima!

■ Vještine za samostalni život povezane su s planom izlaska iz skrbi pa ih treba procjenjivati zajedno. Samostalnost neće za svaku mladu osobu biti ostvariva odmah. Važno je da ne sabotiramo mladu osobu postavljanjem nedostižnih ili nerealnih ciljeva. Nalaženje smještaja poslusamostalnog tipa u kojem može primati podršku možda je najbolje rješenje za mladu osobu koja se još nije u stanju potpuno osamostaliti.

ZDRAVLJE I DOBROBIT

■ Izlazak iz sustava skrbi za mlade može biti istovremeno uzbudljivo i tjeskobno razdoblje. Morate stvoriti ozračje sigurnosti u kojem će vam se mladi htjeti povjeriti i reći vam sve što ih muči. Iznimno je važno da se prema bojaznima mlade osobe odnosite s najvećim poštovanjem i osjećajem za privatnost. U plan mlade osobe uvijek se moraju uvrstiti pitanja relevantna za njihovo zdravlje i dobrobit.

INFORMACIJE

■ Mladi ljudi koji izlaze iz sustava skrbi moraju raspolagati svim informacijama o uslugama koje su im dostupne u lokalnoj zajednici, kao što su stanovanje, zdravstvena zaštita, socijalno osiguranje itd. Mladi moraju biti upoznati sa svojim socijalnim pravima te imati pristup uslugama koje jamče poštovanje njihovih socijalnih prava.

■ Kontrolna pitanja u nastavku mogu vam poslužiti za brzu provjeru praktičnosti, realnosti i participativnosti plana izlaska iz skrbi.

KONTROLNA PITANJA - KLJUČNE KOMPONENTE PLANA IZLASKA IZ SKRBI

Kontrolna pitanja – ključne komponente plana izlaska iz skrbi	
Praktičnost	Sadrži li plan izlaska iz skrbi element praktičnosti i ističe li nužnost obavljanja praktičnih zadataka važnih za samostalan život?
Participativnost	Sudjeluje li mlada osoba u svakom aspektu plana? Je li ravnopravan partner u procesu planiranja?
Ostvarivost	Može li mlada osoba ostvariti ciljeve iz plana i ima li potrebnu podršku za ostvarenje svojih ciljeva?
Oснаživanje	Je li plan usklađen s talentima mlade osobe, osnažuje li mladu osobu u ispravljanju vlastitih nedostataka?
Održivost	Nudi li plan mladoj osobi jasan put u održivu samostalnost?

■ Sljedeći popis nije opsežan, ali svakako treba sadržavati sljedeće:

Stanovanje

- poznavanje svojih stanarskih prava
- poznavanja i razumijevanje ugovora o najmu stana
- kome se obratiti za pomoć oko stambenih pitanja

Vještina planiranja sredstava vezanih za

- kućne račune (tjedna kupovina, plaćanje režija itd.)
- najamninu (stan, kuća, zajedničko stanovanje u kući)
- troškove prijevoza (u školu i iz škole, s posla itd.)

Obrazovanje

- podrška za odlazak na nastavu i povratak kući
- mlada osoba poznaje svog tutora u školi i zna da mu se može obratiti u slučaju problema
- izrada ostvarivog plana obrazovanja kako mlada osoba ne bi prekidala školovanje

Zapošljavanje

- pomoć pri pisanju životopisa i molbi za posao
- poznavanje svojih prava na radnome mjestu
- pomoć pri odlascima na razgovore, u biroe ili zavode za zapošljavanje

Zdravlje i dobrobit

- mlada osoba zna podatke za kontakt svog zubara i liječnika
- mlada osoba mora imati osobu od povjerenja s kojom može otvoreno razgovarati kad je napeta, zabrinuta ili uznemirena
- ako mlada osoba uzima lijekove, mora biti u stanju sama si davati terapiju i nabavljati recepte

■ Mladoj osobi na samom početku samostalnog života treba pomoći oko održavanja stambenog prostora. Među ostalim važnim elementima, mlada osoba treba poznavati svoja stanarska prava, posjedovati praktično znanje za vođenje kućanstva, na primjer, kad i kako plaćati račune itd.

PREPORUKE MLADIH OSOBA KOJE SU SE OSAMOSTALILE

■ Mladi ljudi trebaju:

- primati pozitivnu i poticajnu podršku stručnjaka i drugog osoblja
- dobivati poduku, poticaj i podršku za nastavak školovanja
- raspolagati strategijama i vještinama za opstanak u stvarnom svijetu
- imati sigurnu kuću
- poznavati svoja prava
- dobivati pomoć u nalaženju posla ili pripravničkog staža
- imati ljude koji ih slušaju, pružaju im podršku i ohrabrenje

Prilog 1

Pojmovnik

Alternativna skrb

■ Skrb koja se pruža djeci i mladim ljudima bez roditeljske skrbi. Alternativna skrb je oblik smještaja koji uređuje ili nalaže upravno ili sudbeno tijelo. Termin “alternativna skrb” znači da dijete treba imati “dom” čak i kad živi bez roditeljske skrbi, bilo da je riječ o udomiteljskom domu, dječjem domu ili nekoj drugoj vrsti smještaja koji djetetu pruža stabilnost, sigurnost i podršku.

Biološka obitelj

■ Djetetova obitelj, koja obuhvaća roditelje, braću i sestre, bake i djedove te ostale srodnike.

Dijete

■ Dijete se definira kao osoba mlađa od 18 godina. Djeci starijoj od 12 godina možda će biti draže da ih zovete “adolescentima” ili “mladima”. Ujedinjeni narodi mlade definiraju kao osobe u dobi od 15 do 24 godine.

Djeca bez roditeljske skrbi

■ Djeca koja iz bilo kojeg razloga ne žive sa svojim roditeljima.

Dječja prava

■ **Ljudska prava djece**, među kojima se posebno ističe pravo na posebnu zaštitu i skrb za maloljetnike, uključujući njihovo pravo na povezanost s oba **roditelja**, na **ljudski identitet** kao i na temeljne potrebe za hranom, univerzalno obrazovanje koje plaća država, zdravstvenu zaštitu i kaznene zakone prilagođene dobi i stupnju razvoja djeteta, ravnopravnu zaštitu djetetovih **građanskih prava**, te slobodu od diskriminacije na temelju djetetove **rase, spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, nacionalnosti, vjeroispovijesti, invaliditeta, boje kože, etničke pripadnosti** ili drugih osobina. Dječja prava imaju širok raspon tumačenja, od uvažavanja djetetove sposobnosti za samostalno djelovanje do zabrane tjelesnog, mentalnog i emocionalnog **zlostavljanja** djece, s time da oko definicije “zlostavljanja” postoje određeni prijevori. Ostale definicije uključuju pravo na skrb i njegu.

Individualni plan skrbi

■ Plan skrbi zajedno izrađuju dijete i tim za skrb. Plan je prilagođen djetetovim specifičnim potrebama i uzima u obzir djetetove individualne sposobnosti i težnje. Plan definira tko je odgovoran za emocionalni, kognitivni, tjelesni i socijalni razvoj djeteta i prolazi redovitu procjenu u procesu koji se naziva preispitivanje skrbi.

Institucionalna skrb

■ Oblik alternativne skrbi koji se ne zasniva na obiteljskoj skrbi, nego na skrbi koju manjim ili većim grupama djece pružaju plaćeni stručnjaci koji rade u smjenama. Ako je u ustanovi smješten velik broj djece, koje može biti i do tristotinjak, govorimo o institucionalnoj skrbi. U uvjetima i kvaliteti skrbi koji prate ovakav model zbrinjavanja djeci je znatno otežano ostvarivanje njihovih prava. Brojne zemlje u Europi zamjenjuju svoje institucije modelima obiteljske skrbi u procesu koji se naziva “deinstitucionalizacija”.

Izlazak iz sustava skrbi

■ Proces koji mladima pomaže da bez većih potresa prijeđu iz sustava skrbi u samostalan život. Uključuje školovanje, stručnu izobrazbu i učenje životnih vještina tijekom trajanja skrbi, te “usluge naknadne skrbi” za pomoć mladima nakon osamostaljenja. Usluge uključuju: savjetovanje, poduku iz životnih vještina za samostalan život nakon izlaska iz skrbi, mogućnosti u lokalnoj zajednici, oslobođenje od troškova školovanja i različite oblike financijske pomoći.

Konvencija

■ Konvencija je pravno obvezujući ugovor između zemalja. Konvencije se katkad nazivaju i sporazumima, paktovima ili međunarodnim ugovorima.

Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta

■ Međunarodno prihvaćen niz standarda i obaveza za zaštitu i promicanje prava svih osoba mlađih od 18 godina. Svrha je tih prava osigurati da djeca odrastaju u najboljim mogućim uvjetima – da se razvijaju i uče u sigurnom okruženju, da imaju pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti te da u potpunosti sudjeluju u obiteljskom, kulturnom i društvenom životu.

Ljudska prava

■ Prava koja uživaju svi ljudi, uključujući djecu, jednostavno zato što su ljudska bića, bez obzira na svoje sposobnosti, državljanstvo, etničku pripadnost, rod, jezik, nacionalnost, rasu ili seksualnu orijentaciju.

Mladi koji izlaze iz sustava skrbi (osobe koje napuštaju skrb)

■ Mladi koji izlaze iz sustava skrbi jer dosegli dobnu granicu nakon koje više nemaju pravo na posebnu zaštitu i pomoć u okviru sustava skrbi.

Multidisciplinarni tim

■ Multidisciplinarni timovi sastoje se od djelatnika iz više različitih struka koji raspolažu različitim specijalističkim znanjima. Takvi timovi odgovaraju na potrebe korisnika kojima je potrebna pomoć nekoliko različitih stručnjaka. Multidisciplinarni timovi često se spominju u istom kontekstu kao i radne grupe, međuresorni rad i partnerska suradnja.

Najbolji interesi djeteta

■ Odrasli moraju činiti ono što je za djecu najbolje. Njihove odluke moraju što je moguće pozitivnije utjecati na razvoj djece i mladih. Pritom je važno osigurati sudjelovanje djece i mladih.

Plan izlaska iz skrbi

■ Plan izlaska iz skrbi definira načine na koje usluge naknadne skrbi mladima mogu pomoći u prevladavanju mogućih problema nakon izlaska iz sustava skrbi. Svrha mu je da umanjí stres koji prati izlazak iz skrbi i učenje o samostalnom životu.

Plan skrbi

■ Ovaj plan definira postupke koje poduzimaju pružatelji socijalne skrbi kako bi osigurali što kvalitetniju skrb djeci i mladima i svim osobama odgovornima za njihovu dobrobit pojasnili što one moraju činiti za ostvarenje tog plana.

Pravobranitelj

■ Pravobranitelj (ili pravobraniteljica) je osoba koju je vlada zadužila da osigurava poštovanje ljudskih prava od stane državnih i privatnih organizacija te pojedinaca. Ako nije imenovan posebni pravobranitelj za djecu, pučki pravobranitelj mora dobro poznavati dječja prava. Kad dijete ili mlada osoba prijavi povredu svojih prava, pravobranitelj je dužan pokrenuti istragu i predložiti rješenja. U nekim zemljama imenuje se posebni pravobranitelj za djecu i mlade. Dječji pravobranitelji u Europi osnovali su Europsku mrežu pravobranitelja za djecu.

<http://crin.org/enoc/members/index.asp>

Preispitivanje skrbi

■ Redovno preispitivanje individualnog plana skrbi. Dijete ili mlada osoba, pružatelj skrbi i ostali stručnjaci sastaju se da razmotre moguća rješenja i opcije, kao što je, na primjer, mogućnost povratka u biološku obitelj, potreba za promjenom trenutnog oblika smještaja, odabir škole i slično.

Priručnik za provedbu smjernica UN-a za djecu koja žive u alternativnoj skrbi

■ Priručnik **Moving Forward: Implementing the ‘Guidelines for the Alternative Care of Children’ (Idemo dalje: Provedba ‘Smjernica za alternativnu skrb o djeci’**, nap. prev.) donosi praktične savjete za primjenu smjernica u svrhu poticanja reforme sustava socijalne skrbi i sustava alternativne skrbi. Priručnik ukazuje na implikacije za kreiranje politike i upućuje na sve što je dosad učinjeno na terenu. Pokazujući što se sve može postići čak i u situacijama ograničenih resursa, priručnik svim stručnim djelatnicima daje poticaj za daljnji rad.

Pružatelji skrbi

■ Odrasle osobe koje pružaju skrb djeci i mladima. Pružatelj skrbi može biti biološki roditelj ili, u slučaju alternativne skrbi, posebno osposobljena odrasla osoba čiji rad nadziru i podržavaju drugi stručnjaci za skrb. Tijekom trajanja alternativne skrbi pružatelja skrbi treba mijenjati što je moguće rjeđe.

Skrb obiteljskog tipa

■ Alternativna skrb koja se pruža u obiteljskom okruženju. Najrašireniji oblici skrbi obiteljskog tipa u Europi su:

- **Srodnička skrb** – oblik skrbi u kojemu dijete živi u proširenoj obitelji ili s obiteljskim prijateljima s kojima otprilike ima blizak odnos.
- **Udomiteljska skrb** – dijete je po odluci nadležnog tijela smješteno u obitelj s kojom nije u krvnom srodstvu. Udomiteljske obitelji odabiru se na temelju njihovih kvalifikacija i pod nadzorom su kako bi se zajamčilo pružanje najbolje moguće skrbi.

Službe za zaštitu i skrb o djeci

■ Mjesno mjerodavni organi zaduženi za djecu u alternativnoj skrbi. Osiguravaju da svako dijete kojemu treba alternativna skrb ima odgovarajući smještaj, u kojemu može uživati udobne i sigurne uvjete. Te službe u redovitim razmacima provode nadzor kako bi provjerile održavaju li se ti uvjeti ili ne. Službe za zaštitu i skrb o djeci žele da djeca i mladi u alternativnoj skrbi dobiju najbolju moguću skrb. One odlučuju kad se djeca smiju vratiti u svoje biološke obitelji.

Smjernice Ujedinjenih naroda za alternativnu skrb o djeci

■ Smjernice Ujedinjenih naroda za alternativnu skrb o djeci, nastale 2009. godine, prerasle su u važan instrument za donositelje odluka i pružatelje usluga u sektoru skrbi o djeci kad je u pitanju poduzimanje mjera za osobito ugroženu djecu – djecu lišenu obitelji. Obilježavaju temeljni strateški pomak koji državama članicama daje do znanja da bi im glavni prioritet trebalo biti ulaganje u jačanje kapaciteta obitelji, kao i u jačanje mehanizama za prevenciju izdvajanja iz obitelji.

Smještaj

■ Pojam “smještaj” u najširem smislu treba definirati kao “situaciju u kojoj dijete danonoćno boravi izvan svog obiteljskog okruženja”, u velikoj ili maloj ustanovi, SOS Dječjem selu, stambenoj zajednici, udomiteljskoj obitelji itd. Pojam “okruženje skrbi” odnosi se na sve oblike smještaja.

SOS Dječja sela

■ Model skrbi obiteljskog tipa u kojem dijete lišeno roditeljske skrbi odrasta u brižnom obiteljskom okruženju. SOS obitelj vodi SOS pružateljica skrbi koja neposredno odgovara za skrb i razvoj djeteta.

Standardi kvalitete skrbi

■ Standardi koji jamče adekvatnu razinu skrbi. Standardi kvalitete skrbi moraju biti prisutni u svim oblicima skrbi i moraju se primjenjivati tijekom svih faza skrbi: kod prijema, procesa planiranja, naknadne skrbi, postupaka za zaštitu djece i tako dalje. Standardi Quality4Children (Q4C) jedan su takav primjer standarda kvalitete skrbi:

www.quality4children.info

Tim za planiranje skrbi

■ Čine ga socijalni radnik, članovi biološke obitelji, pružatelji alternativne skrbi i druge stručne odrasle osobe koje sudjeluju u odlučivanju o formalnom zbrinjavanju djeteta ili mlade osobe. Tim sve svoje odluke o skrbi treba donositi u suradnji s djetetom i mladom osobom u skrbi.

Vijeće Europe

■ Vijeće Europe je međunarodna organizacija osnovana 1949. godine koja trenutno okuplja 47 država članica. Svrha mu je promicanje ljudskih prava, demokracije i vladavine prava. Vijeće postavlja opća demokratska načela zasnovana na Europskoj konvenciji o ljudskim pravima i preporukama za zaštitu osoba, što, naravno, obuhvaća i 150 milijuna djece u Europi.

Prilog 2

Saznajte više i uključite se

Program Vijeća Europe “**Izgradnja Europe za djecu i s djecom**” pokrenut je radi promicanja ljudskih prava djece i zaštite djece od svih oblika nasilja. Tim koji vodi ovaj program bavi se temama kao što su nasilje u obitelji i u školi, učenje o ljudskim pravima, djeca i internet te djeca i pravosudni sustav. U obzir se uzimaju i specifična prava i potrebe djece bez roditeljske skrbi, osobito u kontekstu dostupnosti naobrazbe, socijalnih, zdravstvenih i pravnih usluga, kao i prava na sudjelovanje. Dodatne informacije o konvencijama, skupovima i publikacijama možete pronaći na internetskoj stranici www.coe.int/children

■ **SOS Dječja sela** je nevladina laička organizacija za pomoć djeci, koja djeci bez roditeljske skrbi ili djeci izloženoj riziku od gubitka takve skrbi pruža izravne usluge skrbi, izobrazbe i zdravstvene zaštite. Organizacija također osposobljava pružatelje skrbi, obitelji i lokalne zajednice djece za pružanje odgovarajuće skrbi. SOS Dječja sela zagovara prava djece bez roditeljske skrbi. Djeluje od 1949. godine, a sve svoje aktivnosti u 130 zemalja svijeta poduzima u duhu Konvencije UN-a o pravima djeteta. www.sos-childrensvillages.org

■ Standardi **Quality4Children (Q4C)** na jednom mjestu okupljaju osamnaest standarda kvalitete alternativne skrbi o djeci u Europi. Postupak izrade Q4C standarda temeljio se na “pripovijedanju”, izrazito participativnoj istraživačkoj metodi koja je obuhvatila gotovo 500 ljudi iz 32 zemlje, uključujući djecu, mlade, biološke obitelji, pružatelje skrbi, socijalne radnike i druge dionike. Standarde Quality4Children u srpnju 2007. godine pred Europskim parlamentom predstavile su tri organizacije pokretačice projekta: SOS Dječje selo, Međunarodna organizacija za udomiteljstvo djece (*International Foster Care Organisation, IFCO*) i Međunarodni savez pedagoških zajednica (*Fédération Internationale des Communautés Educatives, FICE*). Otada te tri organizacije promiču uvođenje tih standarda u nacionalnu politiku i praksu skrbi u različitim zemljama. Djecu i mlade, kao i njihove pružatelje skrbi, potiče se da upoznaju i koriste standarde Q4C u okruženju u kojem primaju skrb. www.quality4children.info

■ **Europska socijalna mreža (European Social Network, ESN)** je neprofitna organizacija i neovisna mreža za lokalne javne službe socijalne skrbi u Europi. **ESN okuplja ljude koji rade na osmišljavanju, vođenju i pružanju socijalnih usluga u državnim tijelima širom Europe. Podržavamo razvoj učinkovite socijalne politike i prakse socijalne skrbi razmjenom znanja i iskustava.** ESN je mreža sastavljena od organizacija članica među kojima su udruge ravnatelja službi socijalne skrbi; regije, pokrajine, okruzi i općine; tijela za financiranje i nadzor; sveučilišta i tijela za istraživanje i razvoj koja tijesno surađuju s državnim organima na razvoju socijalnih usluga.
<http://www.esn-eu.org>

■ **Smjernice UN-a za alternativnu skrb o djeci.** Opća skupština Ujedinjenih naroda je 2009. godine usvojila Smjernice za alternativnu skrb o djeci. Smjernice sadrže vrlo bitne savjete za provedbu dječjih prava za djecu bez roditeljske skrbi ili djecu izloženu riziku gubitka roditeljske skrbi. Smjernice počivaju na dva temeljna načela, na načelu "nužnosti" i načelu "prikladnosti". Najkraće, ni jedno dijete ne treba smjestiti u alternativnu skrb ako bi rad na jačanju obitelji bio prikladnije rješenje, ali ako je jasno da je takva mjera nužna, odabrani oblik skrbi za dijete mora biti prilagođen njegovim individualnim potrebama. Smjernice jasno kažu da se tražena prikladnost u svakom individualnom slučaju osigurava ponudom prikladno raznorodnih oblika skrbi – skrbi obiteljskog tipa, skrbi nalik na obitelj, malih dječjih domova itd. – koji jamče prava djeteta, standarde kvalitete skrbi i pozornost neovisno o tome kako se takve opcije definiraju na nacionalnoj razini.

■ Ta načela i šire razumijevanje Smjernica razrađuju se u priručniku **Moving Forward**. Ova publikacija nastala je upravo zbog promicanja provedbe Smjernica u politici i praksi. Priručnik **Moving Forward** donosi primjere četrdesetak perspektivnih praksi sa svih strana svijeta koje nude odgovor na brojna pitanja iznesena u Smjernicama. Priručnik se opširnije bavi načelima nužnosti i prikladnosti i vrlo jasno poziva na obaveznu primjenu stručnih i participativnih procesa odlučivanja koji se temelje na opredjeljenju za socijalni rad po mjeri, u kojem se najbolji interesi djeteta određuju za svako dijete ponaosob.

Prilog 3

Korisne internetske stranice

VIJEĆE EUROPE

Preporuka Vijeća Europe
Rec(2005)5 o pravima djece
koja žive u institucijama.

■ <http://www.coe.int/children>
(odaberite "children in care"; dostupno na nekoliko jezika)

Rad Vijeća Europe za
djecu u institucijama

■ <http://www.coe.int/familypolicy>
(odaberite "children in residential institutions")

Preporuke Vijeća Europe za
djecu (usluge prilagođene djeci;
sudjelovanje djece i mladih; itd.)

■ http://www.coe.int/t/dg3/children/KeyLegalTexts/CMRec_en.asp

Program Vijeća Europe
"Building a Europe for and
with children" ("Izgradnja
Europe za djecu i s djecom")

■ <http://www.coe.int/children>

Publikacija Vijeća Europe
"Rights of Children at Risk and
in Care" (Prava ugrožene djece
i djece u sustavu skrbi)

■ <http://book.coe.int/>
(upišite naslov; dostupna je i francuska verzija)

Vijeće Europe i SOS-
Kinderdorf International
Upoznaj svoja prava!

■ <http://www.coe.int/children>
(odaberite "children in care"; brošura je dostupna na više jezika)

UJEDINJENI NARODI

Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta

■ Konvencija u cijelosti:

<http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

■ Verzija prilagođena djeci:

<http://www.unicef.org/rightsite/files/uncrcchildfriendlylanguage.pdf>

■ Konvenciju na vašem jeziku potražite na:

http://www.unicef.org/ceecis/16422_16613.html

Unicef: Fond Ujedinjenih naroda za pomoć djeci

■ <http://www.unicef.org>

Voices of Youth (Glasovi mladih)

■ <http://www.voicesofyouth.org/>

■ <http://www.unicef.org/protection/>

Smjernice Ujedinjenih naroda za alternativnu skrb o djeci

■ http://www.unicef.org/aids/files/UN_Guidelines_for_alternative_care_of_children.pdf

Moving Forward: Implementing the Guidelines for the Alternative Care of Children

■ [http://www.unicef.org/ceecis/UN_Handbook_\(English\)_FINAL_22_02_13.pdf](http://www.unicef.org/ceecis/UN_Handbook_(English)_FINAL_22_02_13.pdf)

SOS DJEČJA SELA INTERNATIONAL

SOS Dječja sela

■ <http://www.sos-childrensvillages.org>

Aging out of Care

■ <http://www.york.ac.uk/inst/spru/pubs/pdf/ageing.pdf>

Kampanja "I Matter"

■ <http://www.sos-childrensvillages.org/what-we-do/child-care/quality-in-care/advocating-quality-care/imatter>

Pripremni dokumenti za kampanju "I Matter"

■ <http://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/4db9fb60-81a8-4822-91f2-389c1454db93/091015-Briefing-Paper-web.pdf?ext=.pdf>

■ <http://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/a682ba24-bb0d-4031-a20a-ed23955d9d14/1005-Briefing-Paper-2-EN.pdf?ext=.pdf>

■ <http://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/c11d211e-8dd1-4953-8369-8297adbdc6c3/1106-BriefingPaper3-EN.pdf?ext=.pdf>

■ <http://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/46ce2409-48e3-4216-bd6b-4c729576d436/BriefingPaper4-WEB.pdf?ext=.pdf>

■ <http://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/1d310514-d9c6-48af-a9d0-1c4e7777d0c/BriefingPaper5-WEB.pdf?ext=.pdf>

Istraživanja koja su provodili sami korisnici

■ <http://resources.leavingcare.org/uploads/4930033912d6945c6145340f3d6056bb.pdf>

■ <http://www.sos-childrensvillages.org/what-we-do/child-care/quality-in-care/leaving-care-good-practice>

Kampanja "Care for Me"

■ <http://www.sos-childrensvillages.org/what-we-do/child-care/quality-in-care/advocating-quality-care/care-for-me>

DRUGI

Standardi Quality4Children (Q4C)

■ <http://www.quality4children.info>

■ Verzije na 26 različitih jezika:

http://www.quality4children.info/content/cms/id,89,nodeid,31,_country,at,_language,en.html

Power4Youth (Moć za mlade)

■ www.power4youth.eu

European Network of Ombudspersons for Children (Europska mreža pravobranitelja za djecu)

■ <http://crin.org/enoc/members/index.asp>

European Social Network (Europska socijalna mreža)

■ Vulnerable Youth in Transition Report:
<http://www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=340>

■ Mental Health Working Group Report:
<http://www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=39>

■ Breaking the Cycle of Disadvantage (report on children and families social services):
<http://www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=43>

■ Developing Community Care Report:
<http://www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=34>

■ Family and Parenting Support Services Survey Report:
<http://www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=417>

■ Children's Services: Combating Poverty, Promoting wellbeing Report:
<http://www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=240>

International Foster Care Organisation (IFCO, Međunarodna organizacija za udomiteljstvo djece)

■ <http://www.ifco.info/>

International Federation of Social Workers (Međunarodni savez socijalnih radnika)

■ <http://ifsw.org>

International Federation of Educative Communities (FICE, Međunarodni savez pedagoških zajednica)

■ <http://www.fice-inter.net/>

ChildOnEurope: European Network of National Observatories on Childhood (Europska mreža nacionalnih tijela za proučavanje i dokumentiranje djetinjstva)

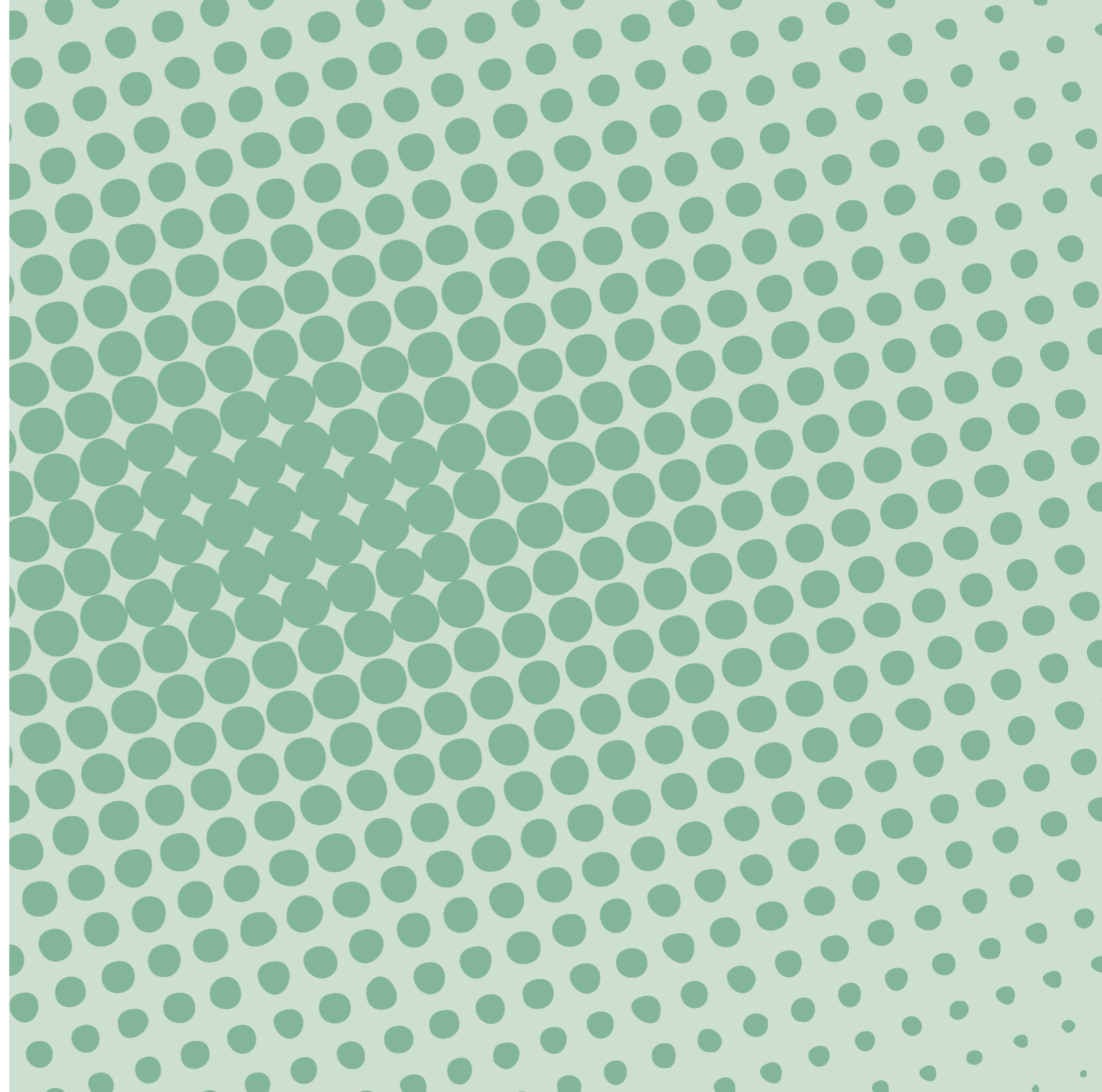
■ <http://www.childoneurope.org>

CRIN: Child's Rights Information Network (Međunarodna mreža za dječja prava)

■ <http://www.crin.org>

Better Care Network (Mreža za bolju skrb)

■ <http://bettercarenetwork.org/BCN/>

Ovaj informativni priručnik namijenjen je stručnjacima s područja socijalne skrbi koji rade s djecom i mladima u sustavu alternativne skrbi. Zamišljen kao dopuna brošuri *Djeca i mladi u alternativnoj skrbi: Upoznaj svoja prava!*, priručnik nudi praktične pristupe koje stručni djelatnici u sustavu skrbi mogu primjenjivati u svom svakodnevnom radu. Priručnik ih ujedno upozna s dječjim pravima kao ljudskim pravima prema definiciji Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe, kao i sa standardima Quality4Children, te donosi koristan pregled raspoloživih metoda i alata.

Stručni djelatnici mogu se služiti ovim priručnikom tijekom čitavog procesa rada s djecom, od trenutka donošenja odluke o smještaju djeteta u sustav skrbi do točke u kojoj se dijete priprema za izlazak iz sustava skrbi. Stručnjaci po potrebi mogu koristiti pojedina poglavlja, priručnik pročitati od korica do korica ili se njime služiti kao korisnim alatom u razgovorima s djecom, zajedno s brošurom *Upoznaj svoja prava!* Bogato ilustrirani priručnik sadrži priče i grafičke prikaze, te niz primjera tema i razgovora koje su s nama podijelili stručnjaci s područja socijalne skrbi, djeca, mladi, pravobranitelji i nevladine udruge u želji da drugima pomognu u praktičnoj primjeni pristupa temeljenog na dječjim pravima.

Za preuzimanje brošure *Osiguranje dječjih prava – vodič za stručne djelatnike u sustavu alternativne skrbi* posjetite www.coe.int/children, internetsku stranicu Vijeća Europe posvećenu programu za dječja prava "Izgradnja Europe za djecu i s djecom".

www.coe.int

Vijeće Europe vodeća je organizacija za zaštitu ljudskih prava na našem kontinentu. Ima 47 država članica od kojih su 28 članice Europske unije. Sve države članice Vijeća Europe potpisale su Europsku konvenciju o ljudskim pravima, međunarodni ugovor kojemu je cilj zaštita ljudskih prava, demokracije i vladavine prava. Europski sud za ljudska prava nadgleda provedbu Konvencije u državama članicama.